
**YKSINHUOLTAJAIEN KOKEMUKSIA
VANHEMMUUDEN TUKEMISESTA
LASTENNEUVOLASSA**

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Hoitotyön koulutusohjelma

Lahdensivu, kevät 2013

Iina Hulkkonen

Maria Valo

Hämeenlinna
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystyön suuntautumisvaihtoehto

Tekijät	Ina Hulkkonen ja Maria Valo	Vuosi 2013
Työn nimi	Yksinhuoltajaisien kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta lastenneuvolassa	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli nostaa esille, että yksinhuoltajaisät ovat kasvava ryhmä lastenneuvolan asiakkaina ja myös heidän ajatuksiaan olisi tärkeää kuulla. Työn tavoitteena oli saada kokemusperäistä tietoa siitä, millaista on olla yksinhuoltajaisä ja millaista tukea he ovat saaneet vanhemmuuteensa lastenneuvolasta.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään vanhemmuutta isyyden ja yksinhuoltajuuden näkökulmasta. Lisäksi teoriaosuudessa käsitellään lastenneuvolan roolia vanhemmuuden tukijana. Vanhemmuuden roolikartta esitellään yhtenä vanhemmuuden tukemisen menetelmänä.

Aineisto opinnäytetyöhön kerättiin helmikuussa 2013 laadullista lähestymistapaa käyttäen. Opinnäytetyöhön haastateltiin viittä yksinhuoltajaisää, joilla oli lastenneuvolaikäisiä lapsia. Haastattelumenetelmänä oli teema-haastattelu ja aineisto analysoitiin induktiivisella sisällön analyysillä.

Tulosten mukaan yksinhuoltajaisät elävät tavallista ja vauhdikasta lapsiperheen arkea. Lastenneuvolaan oltiin tyytyväisiä ja isät kokivat saaneensa neuvolasta sosiaalista tukea. Lastenneuvola ei kuitenkaan ollut isille ensisijainen yhteydeottotaho lapsiin liittyvissä asioissa, vaan tärkeimmäksi tueksi he kokivat oman lähipiirinsä. Konkreettisenä toivomuksena tuli esille kutsujen lähettäminen lasten ikävuositarkastuksiin.

Opinnäytetyön tulokset antavat uutta tietoa yksinhuoltajaisien kokemuksista ja niistä hyötyvät erityisesti lastenneuvoloiden terveydenhoitajat. Opinnäytetyötä täydentää kehittämistehtävä, jossa tuotettiin lehtiartikkeli Terveystyön lehteen.

Avainsanat Yksinhuoltajaisä, vanhemmuus, lastenneuvola, vanhemmuuden tukeminen

Sivut 42 s. + liitteet 21 s.

Hämeenlinna
Degree Programme in Nursing
Public Health Nursing

Authors	Ina Hulkkonen and Maria Valo	Year 2013
Subject of Bachelor's thesis	Single Fathers' Experiences of Support Given by the Child Health Clinics	

ABSTRACT

The aim of this thesis was to investigate single fathers' views on parenting. Single fathers and their children are a growing customer group at the child health clinics. In this thesis experiential knowledge about what it is to be a single father and what kind of support they have gotten from the child health clinics was gathered.

In the theory part parenting is introduced from the father's and a single parent's viewpoint. In addition, the child health clinic as a supporting system for parents is introduced. Rolemapping of parenting® is presented as one example of the support methods. In this thesis single fathers were interviewed and asked about their experiences and how they felt the child health clinic had been able to support them.

The thesis was carried out from the qualitative perspective. The data was collected by interviewing five single fathers in Kanta-Häme area in February 2013. All fathers had at least one child that was a client of the child health clinic. The research methods used were theme interview and inductive content analysis.

According to the results a single father's daily life consists of very normal and eventful life of a family with children. Fathers were pleased with the support and services of child health clinics. On the other hand, child health clinics were not experienced to be the most important source for support in comparison with family and close friends. Invitations for the child's health checkups were something that the fathers' mentioned would be useful.

These results present new information about single fathers' parenting experiences which can be applied especially by nurses of the child health clinics. Based on this information an article was published.

Key words Single father, parenting, child health clinic, parent support

Pages 42 p. + appendices 21 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	VANHEMMUUS	2
2.1	Isyys	3
2.1.1	Biologinen isyys	4
2.1.2	Juridinen isyys	5
2.1.3	Sosiaalinen ja psykologinen isyys	5
2.2	Yksinhuoltajuus.....	6
2.2.1	Huoltajuusjärjestelyt erotilanteessa	8
2.2.2	Isä yksinhuoltajana	9
3	LASTENNEUVOLA VANHEMMUUDEN TUKIJANA.....	11
3.1	Lastenneuvolan tavoitteet ja tehtävät	12
3.2	Vanhemmuuden ja isyyden tukeminen	14
3.2.1	Sosiaalinen tuki	16
3.2.2	Vanhemmuuden roolikartta vanhemmuuden tukemisen menetelmänä. 17	
4	OPINNÄYTETYÖNTAVOITTEET JA TARKOITUS	19
5	OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT.....	19
5.1	Aineiston keruu	20
5.2	Aineiston käsittely ja analyysi.....	22
6	OPINNÄYTETYÖNTULOKSET.....	23
6.1	Kokemuksia yksinhuoltajaisyydestä	23
6.1.1	Vanhemmuutta vahvistavat tekijät	25
6.1.2	Vanhemmuutta vaikeuttavat tekijät	25
6.1.3	Vauhdikas arki.....	27
6.1.4	Avun ja kannustuksen tarve.....	27
6.2	Yksinhuoltajaisien kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta	28
6.2.1	Sosiaalinen tuki	30
6.2.2	Tuki riittävää	31
6.2.3	Toiveet lastenneuvolaan	32
7	POHDINTA.....	32
7.1	Tulosten tarkastelu	33
7.2	Opinnäytetyön luotettavuus.....	34
7.3	Opinnäytetyön eettisyys	36
7.4	Johtopäätökset ja jatkokehittämisehdotukset	37
	LÄHTEET	39
Liite 1	Pyyntö lastenneuvolan terveydenhoitajille	
Liite 2	Teemahaastattelurunko	
Liite 3	Kehittämistehtävä	

1 JOHDANTO

Isyyden tutkimukselle on ollut 2000-luvulla selvästi tilausta ja isyyttä onkin lähestytty tutkimuksissa monenlaisista lähtökohdista. Isätutkimuksen voidaan todeta olevan parhaillaan perhetutkimuksen ytimessä. Syitä, miksi isyyttä on tutkittu parin viime vuosikymmenen aikana runsaasti, on useita. Ensinnäkin isyyttä on tutkittu, koska sitä pidetään tärkeänä perheen hyvinvoinnille, toiseksi on haluttu selvittää isyyden merkitystä miehen omaan hyvinvointiin. Myös isyyden muutos ja moninaistuminen sekä isien omat, henkilökohtaiset kokemukset isyydestään ovat yleisesti kiinnostaneet tutkijoita. (Mykkänen & Aalto 2010, 76–77, 43.)

Siitä huolimatta, että isyyttä on tutkittu runsaasti, riittää tutkittavaa edelleen. Tutkimuksia hallitseva ydinperheisyys on jo saanut rinnalleen ero- ja uusperheisyyden, mutta näiden lisäksi on olemassa myös muunlaista isyyttä, josta kaivattaisiin lisää tutkimuksia. Yksinhuoltajaisyyttä on tutkittu hyvin vähän, vaikka Suomessa jo joka seitsemäs yksinhuoltaja on mies. Tämän syyksi on arveltu muun muassa vallitsevaa äitivaltaista ajattelutapaa, jonka vuoksi eron jälkeistä isyyttä on lähestytty tutkimuksissa lähinnä etä-isyyden näkökulmasta. (Mykkänen & Aalto 2010, 77, 79, 56.) Myös Huttunen (2001, 119) mainitsee, että erityisesti yksinhuoltajaisien omasta elämästä ja heidän kokemuksistaan tarvittaisiin tutkimustietoa.

Ajatus yksinhuoltajaisiin kohdistuvasta opinnäytetyöstä sai alkunsa eräästä yksinhuoltajaisän arjesta kertovasta lehtiartikkelista. Opinnäytetyön tekijöidentietojen mukaan yksinhuoltajaisät lastenneuvolan asiakkaina ovat vielä melko tuntematon ryhmä, joten opinnäytetyön kohderyhmäksi päätettiin ottaa lastenneuvolaikäisten lasten yksinhuoltajaisät. Opinnäytetyössä päädyttiin selvittämään, millaisia kokemuksia yksinhuoltajaisilla on lastenneuvolan tarjoamasta vanhemmuuden tuestaja minkälaisia toiveita heidän lastenneuvolan suhteen. Lisäksi kiinnostuksen kohteena oli, minkälaisista yksinhuoltajaisyydestä on ja asettaako se vanhemmuudelle jonkinlaisia haasteita. Tässä opinnäytetyössä yksinhuoltajaisillä tarkoitetaan isää, joka on arjessa lastensa ensisijainen huoltaja ja lapset asuvat pääasiassa isänsä luona. Juridisena huoltomuotona voi kuitenkin olla myös yhteishuoltajuus.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisen tutkimuksen menetelmin, yhteistyössä Kanta-Hämeen lastenneuvoloiden kanssa. Teoriaosuudessa käsitellään vanhemmuutta isyyden ja yksinhuoltajuuden näkökulmasta sekä lastenneuvolaa vanhemmuuden tukijana. Vanhemmuuden roolikartta esitellään työssä yhtenä vanhemmuuden tukemisen keinona ja sitä hyödynnettiin myös vanhemmuuden käsitteen avaamisessa opinnäytetyön haastattelu- vaiheessa.

Saatujen tuloksien pohjalta tiedetään, ovatko yksinhuoltajaisät tyytyväisiä lastenneuvolan tarjoamaan tukeen ja siten tuloksia voidaan hyödyntää neuvolatyön kehittämisessä. Lisäksi tuloksia voidaan tarvittaessa hyödyntää esimerkiksi lastenneuvolan isille suunnattujen vertaisryhmien tai muiden ryhmämuotoisten tapaamisten suunnittelussa. Opinnäytetyötä täyden-

tää viiden opintopisteen kehittämistehtävä, jossa tuotettiin lehtiartikkeli Terveystieteiden lehteen. (Liite 3)

2 VANHEMMUUS

Vanhemmuudella tarkoitetaan yleisesti isyyttä ja äitiyttä. Se on koko elämän mittainen rooli, johon kasvetaan ja johon saadaan vaikutteita omilta vanhemmilta, lapsuudesta sekä kasvuympäristöstä. Varsin avuttomana maailmaan syntyvä lapsi ei selviäsi hengissä ilman vanhempiaan, joten vanhemmuuden voidaan katsoa olevan lapselle elintärkeää. Lapsi tarvitsee vanhempiaan muun muassa ruokkimaan, vaatettamaan, huolehtimaan puhtaudesta, turvaamaan levon ja hoitamaan sairauksia. (Hellström 2010, 77, 249.)

Myös tärkeä kasvattajan rooli sisältyy vanhemmuuteen. Lapset tarvitsevat kasvatusta eli sitä, että heitä ohjataan ja johdetaan kohti aikuisuutta. (Hellström 2010, 77, 224.) Vanhemman kasvatustietoisuudella puolestaan tarkoitetaan vanhemman tietämystä ja ymmärrystä lapsen kehitysvaiheista, kasvatuksen lähtökohdista ja päämääristä sekä toimivan vuorovaikutussuhteen merkityksestä kasvatukselle (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 130).

Kasvatustapoja voidaan ajatella olevan yhtä monta kuin kasvattajaakin, joten onkin mahdotonta antaa perheille yhtä oikeaa kasvatustapaa. Kaikilla lapsilla on kuitenkin perustarpeita, joita he tarvitsevat kasvattajaltaan. Näitä ovat muun muassa rakkaus, huolenpito, välittäminen, hyväksyntä, luottamus ja ennen kaikkea turvalliset rajat. Yksittäiset epäonnistumisen kokemukset kasvatuksessa eivät horjuta lasta, mikäli kasvatusympäristö muuten on myönteinen ja lapsen kehitystä tukeva ja kunnioittava. Kuitenkin esimerkiksi fyysisen väkivallan kokeminen tai näkeminen voivat jo yksittäisinä kokemuksina vahingoittaa lasta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto n.d.)

Rönkä ja Kinnunen (2002, 4–5) kirjoittavat, että vanhemmuuteen kohdistuu nykyään hyvin ristiriitaisia odotuksia. Toisaalta vanhempia syytetään lasten kasvatuksen laiminlyömisestä ja toisaalta ollaan sitä mieltä, että vanhempia merkityksellisempiä ovat lapsen laajemmat verkostot, kuten kaveripiiri. Vanhemmuuteen liittyy nykyään myös uudenlaisia haasteita, joista merkityksellisin lienee lisääntyvän työn ja perheen yhteensovittaminen. Myös perheiden sosiaalisten tukiverkoston mureneminen näkyy vanhemmuudessa. Nykyään yhä useammin mummit ovat kaukana ja naapureilta ei kehdeta kysyä, joten arjen apua ei löydy enää läheltä.

Vanhemmuuden ei voida koskaan katsoa olevan valmista, eikä täydellistä vanhempaa ole olemassakaan. Vanhempana onkin mahdollista kasvaa ja kehittyä jatkuvasti. Vanhemmuuteen vaikuttavat monenlaiset tekijät, kuten parisuhde, elämäntilanne sekä perheen sisäiset ja ulkoiset voimavarat. Sisäisiä voimavaroja ovat lapsen luonteen sekä kasvu- ja kehitysvaiheiden tunteminen, toimiva vuorovaikutus ja lapsen tarpeiden huomioiminen. Tukiverkosto ja mahdollisuus tarvittaessa ammattiapuun ovat ulkoisia voimavaroja. Luonnollisesti vanhemmuuteen vaikuttavat myös vanhemman

omat kokemukset lapsuudesta ja vanhemmuudesta sekä käsitykset omista kyvyistään toimia ja selviytyä vanhempana. (Järvinen ym. 2012, 124–125.)

Vanhemmuuteen liittyy myös monenlaisia riskitekijöitä. Yleisimpiä näistä ovat psyykkiset sairaudet, päihderiippuvuus sekä jollakin tapaa puutteellinen kyky lapsen hoivaamiseen. Lapsen hyvinvointiin voivat vaikuttaa myös peruselintilojen puutteellisuus, sosiaalinen eristäytyneisyys sekä vanhemman alhainen koulutustaso. Pääsääntöisesti kuitenkin jokainen vanhempi haluaa lapselleen ainoastaan hyvää ja tämän voimavaran löytäminen voikin avata aivan uusia mahdollisuuksia. (Järvinen ym. 2012, 127.)

On myös tärkeää tiedostaa, että lähes kaikki vanhemmat kokevat joskus epävarmuuden ja riittämättömyyden tunteita ja kaipaavat vanhemmuutensa tukea (Järvinen ym. 2012, 127). Tuen tarve voi tulla esille erilaisissa elämän kriisitilanteissa, kuten vanhempien erotessa, mutta myös aivan tavallisen arjen keskellä. Aikaisemmin tieto esimerkiksi lapsen kehitykseen liittyvistä asioista liikkui sukupolvelta toiselle, mutta nykyisin tieto tulee vanhemmille pitkälti erilaisten yhteiskunnan tarjoamien palvelujen, kuten neuvolan, kautta. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 86.)

2.1 Isyys

Isänä olemisen suunnat ovat muuttuneet viime vuosikymmeninä niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa syntyvyyden säännöstely, teknologian kehitys ja lisääntynyt vapaa-aika. Myös naisten työssä käyminen on muuttanut isän roolia kotona. (Eerola 2006, 4.) Parken (1996, 224) mukaan isyysloma on antanut isälle hienon mahdollisuuden tutustua lapseen alusta lähtien. Suomessa isyysvapaata saa enintään 54 vuorokautta eli noin yhdeksän viikkoa, josta yhtä aikaa äidin kanssa voi pitää noin kolme viikkoa heti lapsen syntymän jälkeen (Kela 2013). Tällainen molempien vanhempien kokonaisvaltainen läsnäolo edistää isän ja lapsen välisen suhteen muodostumista (Huttunen 2001, 201).

Isyyden käsitteen muutos voi tuntua miehestä hämmentävältä ja aiheuttaa neuvottomuutta. Viime vuosina on asetettu vastakkain perinteinen isyys ja niin sanottu pehmoisyys. Perinteinen isä nähdään ankarana kurinpitäjänä. Hänellä on etäinen tunnesidos lapsiin ja vaimoon eikä hän tee kotitöitä tai osallistu kasvatukseen. Pehmoisä puolestaan osallistuu kotona lastenhoitoon alusta asti ja tekee kotitöitä. Tällaisen pehmoisyyden voidaan ajatella olevan myös isyyden vahvin muoto. Kuitenkin miehelle pehmoisyys saattaa jäädä etäiseksi haaveeksi ja se voi tuntua vaikealta sovittaa omaan miehisyyteen.

Monelle miehelle pehmoisyys voi merkitä toimimista toisena äitinä lapselle. Tällöin mies voi tuntea, ettei miehisyydessä ole mitään myönteistä lasten hyväksi. Tästä syystä äitien osa isyyden tukemisessa nähdään merkittävänä tekijänä. (Sinkkonen 1998, 18; Järvinen ym., 43.) Parke (1996, 232–233) kertoo kirjassaan, miten niin sanotuissa ei-perinteisissä perheis-

sä 80 prosenttia isistä ja 90 prosenttia äideistä uskoi isän pystyvän pitämään huolta lapsistaan. Perinteisissä perheissä vain 49 prosenttia miehistä ja 65 prosenttia naisista uskoi samaan asiaan. Monet perheet vetoavat isän parempaan tulotasoon, siksi isät harvemmin jäävät koti-isiksi.

Äitiyden ja isyyden eroja on kuvattu niin, että äitiyttä luonnehditaan kokonaisvastuuna ja isyys on puolestaan äitiyttä avustavaa, osittaista vanhemmuutta. Isyyden ajatellaan myös kehittyvän kokemuksen myötä, kun taas äitiys tulkitaan vaistonvaraiseksi toiminnaksi. Kuitenkin nykyään isyys nähdään positiivisena asiana, jossa isä on osallistuva ja vanhemmuus on jaettu yhteisillä oikeuksilla ja velvollisuuksilla. (Järvinen ym. 2012, 43.)

Micheal Lamb (Parke 1996, 51) on havainnut, että vaikka molemmat vanhemmat ovat yhtäläillä vastuussa lapsistaan, isät todennäköisesti osallistuvat äitejä vähemmän lasten hoivaamiseen. Isätkuitenkin voivat osallistua lapsiensa kasvuun muun muassa vuorovaikutuksen, saatavuuden ja velvollisuuden kautta. Vuorovaikutus tarkoittaa isän suoraa kontaktia lapseen hoivan ja yhteisen ajan kautta. Saatavuus liitetään myös vuorovaikutukseen, tällöin isä on saatavilla ja läsnä sekä mahdollisimman helposti lähestyttävissä. Velvollisuus ilmeneesimerkiksi isän roolina huolehtia lapsen hyvinvoinnista.

Huttusen (2001, 57) mukaan isyys käsitteenä ja ilmiönä ei ole myöskään enää yksiselitteinen asia. Muuttuva yhteiskunta, uusperheet ja yleistyneet keinohedelmöitykset sekä samaa sukupuolta olevien parisuhteet mahdollistavat tilanteen, jossa isiäkin voi olla kaksi. Tulevaisuudessa isän määrittelmä Huttusen mielestä voisikin olla seuraava: ”Isä on (mies)henkilö, joka ei ole synnyttänyt lasta, mutta jolla on läheinen suhde lapseen”. Yleisesti ottaen isä-sana mielletään voimakkaimmin biologiseen isä-lapsi -yhteyteen. Nykyään selkeämpi vaihtoehto olisi kuitenkin käyttää isä-termiä, joka tarkoittaisi toista vanhempaa tai huoltajaa, joka on vastuussa sosiaalisesti ja laillisesti lapsen kehityksestä ja kasvusta.

Huttunen (2001, 57–58, 66) on jakanut isyyden biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen muotoon. Hänen mukaansa ennen nämä isyyden muodot oli mahdollista yhdistää yhteen ja samaan mieheen. Nykyään avioerojen, yksinhuoltajien ja uusperheiden myötä isyys tai isä-nimi on neuvottelukysymys tai jaettavissa oleva asia. Seuraavissa kappaleissa on käsitelty tarkemmin Huttusen tekemää isyyden jaottelua.

2.1.1 Biologinen isyys

Voimakkain ja vallitsevin isyyteen liittyvä miellelyhtymä on miehen ja lapsen välinen biologinen yhteys. Tällöin lapsi on saanut alkunsa miehen sukusoluista. Vaikka tämä mies ei koskaan saisi isän asemaa lapsen elämässä tai hän jäisi lapselle tuntemattomaksi henkilöksi, puolet lapsen geneettisestä perimästä on peräisin tältä mieheltä. Miehelle tieto hänen geneeriperimäänsä jatkavasta lapsesta saattaa merkitä paljon ja toisaalta joillekin miehille tällä tiedolla ei ole lainkaan merkitystä. Lapsen näkökulmasta

biologinen isä on hänessä läsnä koko loppuelämänsä, huolimatta siitä, tietääkö lapsi biologisen isänsä vai ei. (Huttunen 2001, 57–59.)

Biologisella isyydellä on suuri merkitys juridisen isyyden määrittelyssä liittyen perintöoikeuteen. Keinohedelmöitysten myötä biologista isyyttä korostavaa ajattelutapaa on jouduttu muuttamaan. Biologista isyyttä on myös kyseenalaistettu isän käsitteenä määräävänä tekijänä, sillä isyyteen liittyy muutakin kuin biologinen side. Isyyteen kuuluu jaettujen geenien lisäksi vuorovaikutusta, kommunikaatiota ja kiintymystä. (Huttunen 2001, 59.)

2.1.2 Juridinen isyys

Juridisella isällä on oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen lain edessä. Juridiseksi isäksi voi tulla kolmella tavalla: avioliiton isyysolettamana, tunnustamalla tai vahvistamalla isyyden sekä adoption nojalla. Isyyslain (700/1975) 1. luvun 2§:n mukaan mies on avioliitossa syntyneen lapsen juridinen isä automaattisesti. Lain 3§:n mukaan avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyys tulee tunnustaa. Tunnustamisessa oikeudelle on vahvistettu miehen isyys: mies on siittänyt lapsen tai hänen siittiöitään on käytetty keinohedelmöityksessä. Tunnustaminen tehdään lastenvalvojan vastaanotolla ja asiakirjat lähetetään tuomioistuimeen vahvistettavaksi. Jos mies ei suostu tunnustamaan isyyttään vapaaehtoisesti, voidaan isyys vahvistaa oikeusteitse. Jotta mies voi olla juridisesti lapsen isä, tulee miehen olla lapselle myös huoltaja.

Avioliitossa mies saa huoltajuuden isyysolettaman mukaan. Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen äiti on automaattisesti lapsen ainoa huoltaja. Huoltajuuden mies saa tunnustamisen yhteydessä, kun lapsen äiti ja isä sopivat yhteishuollosta. Juridinen isyys tuo huoltajuuden myötä miehelle oikeuksia, velvollisuuksia sekä vastuun lapsesta. (Huttunen 2001, 61–62.)

Lapsen huollon tehtävänä on turvata lapsen kasvu ja kehitys. Lapsen tulee saada hyvä hoitoja kasvatusta sekä tarpeellinen valvonta ja huolenpito lapsen iän ja kehityksen mukaan. Lapsen kasvuympäristöstä on pyrittävä tekemään turvallinen ja koulutus on mahdollistettava. Kasvatusta tulee olla ymmärtäväistä ja huolehtivaa. Lapsen itsenäistymistä ja aikuisuutta on pyrittävä tukemaan eikä lasta saa kohdella loukkaavasti tai kurittaa ruumiillisesti. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361 1:1§.)

2.1.3 Sosiaalinen ja psykologinen isyys

Sosiaalinen isyys on kaikista laajin isyyden muoto. Monet miehet ovatkin lapsille vain sosiaalisia isiä eli niin sanottuja mieskavereita uusperheiden myötä. Sosiaalisella isyydellä tarkoitetaan samassa taloudessa asumista ja arjen jakamista lapsen kanssa. Sosiaalinen isä myös hoivaa ja huolehtii sekä esiintyy lapsen seurassa julkisesti. Näin mies saa ulkopuolisilta ihmisiltä hyväksynnän lapsen isänä, vaikkei sitä biologisesti olisikaan. (Huttunen 2001, 62–63.)

Sinkkonen (1998, 21–22) esittelee kirjassaan David Blankenhornin ajatuksia isyydestä. Blankenhornin mukaan isyys on miehelle tärkein tehtävä yhteiskunnassa, sillä isyys auttaa miehiä tottelemaan lakeja ja toimimaan kunnollisina kansalaisina sekä ottamaan huomioon kansaeläjät. Lisäksi isyys saa miehen toimimaan lapsiensä parhaaksi tarjoamalla fyysisen suojan ja taloudellisen tuen. Isän läsnäolo on eduksi lasten identiteetille, persoonallisuudelle ja moraalien kehitykselle. Sinkkonen mielestä isyyden käsite on kuitenkin nykyään hämärtyneenä. Hän kuvaa isyyttä enää pelkkänä tapana, jota voi toteuttaa isoisä, äidin miesystävä tai harrastuksen ohjaaja. Roolina se on monen lapsen elämässä hajonnut pieniksi palasiksi: ”keskuudessamme on hyvin vähän orpoja, mutta koko ajan enemmän isättömiä lapsia.”

Isyyttä voidaan tarkastella myös psykologisen isyyden pohjalta, joka on isyyden vaikeimmin hahmoteltavissa ja saavutettavissa oleva muoto. Psykologista isyyttä Huttunen (2001, 64–65) kuvailee isäsuhteen tunteelliseksi ja kiintymykselliseksi puoleksi. Siinä isyys määritellään ensisijaisesti lapsen näkökulmasta, ketä lapsi pitää isänään, kehen hän on kiintynyt, kuka hänen kasvuaan ja kehitystään turvaa. Miehen näkökulmasta psykologinen isyys ilmenee erilaisina tunteina lasta kohtaan, haluna hoivata, suojella, auttaa ja viettää aikaa yhdessä. Näin lapsen ja isän välille syntyy kiintymyssuhde, jossa molemmat saavat yhdessäolosta iloa. Psykologinen isyys ei kuitenkaan ole mikään itsestäänselvyys. Kiintymyssuhteen muodostamiseen vaaditaan läsnä oleva isä. Hän on kasvattaja, jota kiinnostaa lapsensa ajatusmaailma ja elämä, jolloin lapsikin voi tuntea henkistä yhteenkuuluvuutta isänsä kanssa.

2.2 Yksinhuoltajuus

Yksinhuoltajuuden määrittelyn vaikeutta kuvastaa hyvin se, ettei kansallisellakaan tasolla ole löydetty yksimielisyyttä siitä, kuka on yksinhuoltaja. Eri maissa ovat omat määritelmänsä ja yksinhuoltajuuden käsite voidaankin ymmärtää monella eri tavalla. Myös samassa maassa yksinhuoltaja voidaan määritellä eri tavoin riippuen asiayhteydestä. Esimerkiksi lainsäädännön, verotuksen, virallisten tilastojen sekä sosiaaliturvaetuksia koskevien oikeuksien kannalta yksinhuoltajuuden määritelmä on vaihteleva. (Hakovirta 2006, 26.)

Suomen kieleen termi yksinhuoltaja on vakiintunut 1970-luvulla ja vuonna 1980 käsite yksinhuoltaja esiintyi ensimmäisen kerran suomen uudissanakirjassa (Forssén, Haataja & Hakovirta 2009, 11). Suomen kielessä käsite yksinhuoltaja viittaa juridiseen ja taloudelliseen puoleen eli perheessä on vain yksi huoltaja. Yksinhuoltaja-käsite on suomen kielessä myös sukupuolineutraali ilmaisu, joka voi tarkoittaa niin naista kuin miestäkin. (Krok 2009, 99.) Käytännössä käsite yksinhuoltajuus tarkoittaa sitä, että huoltaja voi päättää yksin lastaan koskevista asioista (Sinkkonen 1998, 228).

Sisällöllisesti yksinhuoltaja käsite kattaa kaikki eri syistä yksinhuoltajiksi päätyneet vanhemmat, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia (Forssén ym. 2009, 11). Myös yleiskielessä yksinhuoltajalla tarkoitetaan pääsääntöisesti perhettä, jossa asuu yksi vanhempi sekä vähintään yksi alaikäinen, alle 18-vuotias lapsi. Kyseistä pelkästään asumiseen perustuvaa määritelmää käytetään myös Tilastokeskuksen perhe- ja lapsitilastoissa. (Haataja 2009, 46.) Huomioitavaa on, että tämä määritelmä ei kuitenkaan ota kantaa lapsen huoltomuotoon, joka myös lisää yksinhuoltaja-termin ongelmallisuutta (Forssén ym. 2009, 11).

Yksinhuoltajien määrä on kasvanut aina 1970-luvulta lähtien. Nopeinta kasvu oli 90-luvun laman aikana, mutta viime vuosina kasvu on tahtunut. (Haataja 2009, 46.) Vuonna 2011 lapsiperheitä oli kaikkiaan 580 547, joista äiti- ja lapsia perheitä 101 963 ja isä ja lapsi-perheitä 15 940 (Tilastokeskus 2011). Pääsääntöisesti yksinhuoltajat ovat siis naisia. Kuitenkin myös yksinhuoltajaisien määrä on kehittynyt samansuuntaisesti, mutta suuruusluokka on huomattavasti pienempi. (Haataja 2009, 53.)

Yksinhuoltajaksi päätyminen tavoissa on tapahtunut paljon muutoksia vuosikymmenten saatossa. 1900-luvun alkupuolella yksinhuoltajuus ei ollut harkittua. Tuolloin yksinhuoltajiksi päädyttiin enimmäkseen leskeyden tai avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen myötä. Sen sijaan 2000-luvulla yksinhuoltajuus on pääsääntöisesti seurausta puolisojen tietoisista parisuhteeseen liittyvistä ratkaisuksista, avo- ja avioeroista. Edelleen lapsia syntyy jonkin verran myös kokonaan parisuhteen ulkopuolella ja leskiäkin on, tosin hyvin pieni osa. Suurin ero 1900-luvun alkuun ja vielä 1970- ja 1980-luvuillekin on kuitenkin se, että yksinhuoltajuus voi olla myös tietoisien valinnan seuraus, sillä nykyään yksinhuoltajaksi on mahdollista tulla myös adoptoimalla lapsen yksin. (Rantalaiho 2009, 43.)

Broberg ja Tähtinen (2009, 168–169) ovat tarkastelleet artikkelissaan yksinhuoltajien kokemuksia perheensä toimivuudesta ja vanhempana olemisesta. Tulosten mukaan yksinhuoltajaperheiden toimivuudessa ei näyttäneen olevan eroa muihin perheisiin verrattuna, pikemminkin yksinhuoltajavanhemmat olivat kokeneet muita vähemmän ongelmia esimerkiksi ongelmanratkaisun ja perheen vuorovaikutuksen suhteen. Ongelmat yksinhuoltajaperheissä liittyivätkin enemmän vanhemmuuteen ja sen kasvatukselliseen puoleen, kuin perheen toimivuuteen tai perheenjäsenten väliseen vuorovaikutukseen. Vaikka yksinhuoltajat kokivat perheensä toimivuuden positiivisesti, vanhemmuus koettiin kuitenkin rankemmaksi kuin kahden huoltajan perheissä tai uusperheissä.

Yleisesti voidaan todeta, että yksinhuoltajuudesta on tullut yhä hyväksyttävämpi perhemuoto ja sen sijaan, että sen ajateltaisiin sisältävän ainoastaan riskitekijöitä, voidaan yksinhuoltajuuden nähdä avaavan myös uusia, positiivisia mahdollisuuksia. Yksinhuoltajuus tuo kuitenkin mukanaan omat haasteensa ja siihen sisältyy myös väsyttäviä ja kuormittavia tekijöitä. Näistä yksi suurimmista on taloudellisten resurssien niukkuus. Myös hankala suhde entiseen puolisoon sekä yksinhuoltajan uudet ihmis- ja seurustelusuhteet voivat tuoda perhe-elämään omat vaikeutensa. (Broberg & Tähtinen 2009, 156–157.)

2.2.1 Huoltajuusjärjestelyt erotilanteessa

Avioerot ovat viime vuosikymmeninä lisääntyneet muun muassa 1988 voimaan astuneen avioerolain muutoksen myötä. Lakiuudistuksen jälkeen avioeroa on voinut hakea yksipuolisesti syytä ilmoittamatta. Myöskään ympäristön paine ei enää vaikuta eropäätökseen, koska avioerosta on tullut yleisesti yhä hyväksytympi ratkaisu. Aviopuolisoiden riippuvuutta toisistaan vähentää myös nykyinen sosiaaliturva, joka mahdollistaa yksin selviytymisen jopa yksinhuoltajana. (Vilén ym. 2006, 62.)

Erotilanteessa yli 90 prosenttia vanhemmista päätyy yhteishuoltajuuteen sopiessaan lapsen huollosta. Useimmilla yksinhuoltajan kanssa asuvilla lapsilla on siis olemassa myös toinen huoltaja, joka jossain määrin osallistuu lapsen elatukseen ja huoltoon. (Suomalainen lapsi 2007, 97–99.) Hakovirta (2006, 28) toteaa, että käsite yksinhuoltaja viittaa lähivanhempaan, jonka kanssa lapsi asuu, ei lapsen juridiseen huoltomuotoon. Tietyissä tapauksissa voisikin olla selkeämpää puhua lapsen lähivanhemmasta kuin yksinhuoltajasta, jotta vältettäisiin käsitteiden sekaannus.

Vanhempien erotessa lapsen huolto- ja asumisjärjestelyt valitaan pitkälti sen mukaan, miten vanhemmuutta on toteutettu jo ennen eroa. Koska äidin asema ensisijaisena vanhempana on edelleen vahva, lapset jäävät yleensä asumaan äidin kanssa ja huoltomuodoksi valitaan tavallisimmin yhteishuolto. Äidin ensisijaisuutta lapsen huoltajana selitetään muun muassa biologisilla ja psykologisilla tekijöillä. Esimerkiksi pienen lapsen ja etenkin vauvan on katsottu ilman muuta tarvitsevan päivittäistä äidin hoivaa. Äidin ja lapsen varhaista suhdetta on myös pidetty perustavanlaatuisena tekijänä lapsen myöhemmälle psykologiselle kehitykselle. (Santala 2009, 136, 139; Huttunen 2001, 76.) Mikäli vanhemmat eivät kuitenkaan ole yksimielisiä lapsen huoltojärjestelyistä, edellyttää vuonna 2008 voimaan astunut uusi lastensuojelulaki selvittämään lasten mielipiteet, sikäli kun se on lapsen ikään ja kehitystasoon nähden mahdollista (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361).

Huttusen (2001, 118) mukaan isät saivat aikaisemmin yksinhuoltajuuden ainoastaan erityisen painavista syistä, kuten äidin päihteiden käyttöön liittyvien ongelmien vuoksi. Nykyään syiden ei enää tarvitse olla näin vakavia, mutta siitä huolimatta edelleen isän päätyminen lasten huoltajaksi liittyy vahvasti äidin vaikeuksiin ottaa ympärivuorokautista vastuuta lapsistaan. Yksinhuoltajaisät ovatkin yleensä joko leskiä tai juridisestikin yksinhuoltajia ja siten he ovat yksinhuoltajaaiteihin verrattuna yhtenäisempi ryhmä. Yhteishuollossa olevien lasten asuminen isänsä kanssa on edelleen harvinaista.

Vaikka todennäköisesti suuri osa eronneista isistä on itsekin sitä mieltä, että äidin luona asuminen on lasten kannalta paras vaihtoehto, pitävät monet etä-isätkuitenkin nykyistä tilannetta epätasa-arvoisena. Etä-isyyden käsitettä käytetään silloin, kun biologis-juridinen isä asuu erillään lapsestaan pysyvästi ja tapaa lastaan esimerkiksi viikonloppuisin. Moni eronnut isä sekä haluaisi että pystyisi pitämään lapset yhtä hyvin luonaan kuin äiti ja monesti myös lapset pitäisivät isän luona asumista mieluisana. Äideille tämä ei ole kuitenkaan helppo ratkaisu, sillä yhteiskunnan mielipiteet ja asenteet kohtelevat edelleen rankemmin etä-äitiä kuin etä-isää. Niinpä pelko riitaantumista ja oikeusprosessista saa suuren osan isistä myöntymään siihen, että lapset jäävät asumaan äidin kanssa. (Huttunen 2001, 76, 104–105.)

Sinkkosen (1998, 229) mukaan eräässä kalifornialaistutkimuksessa kävi ilmi, että erotilanteissa jopa kolmasosa isistä ilmoitti haluavansa lapsen huoltajuuden, mutta puolet isistä päätti luopua hankkeesta jo alkuvaiheessa. Oikeusprosessien pelon lisäksi syynä voi olla myös se, että miehillä työaikojen järjestely lasten tarpeiden mukaan ei ainakaan toistaiseksi käy yhtä helposti kuin naisilla ja hankalassa elämäntilanteessa miehet eivät halua joutua vaikeuksiin myös työelämässään.

2.2.2 Isä yksinhuoltajana

Yksinhuoltajuutta pidetään yleensä nimenomaan naiseen liittyvänä asiana. Julkisuudessa yksinhuoltajuudesta käyty keskustelu koskevat lähes poikkeuksetta juuri yksinhuoltajaäitejä ja -äitiyttä. Myös yksinhuoltajatutkimus on pääosin naistutkimusta, jossa nostetaan esiin etenkin taloudelliseen tilanteeseen ja työmarkkina-asemaan liittyviä ongelmia. Voidaan todeta, että sekä julkisessa keskustelussa että tutkimuksessa yksinhuoltajuus ja äitiys liittyvät saumattomasti yhteen, eivätkä isät tässä yhteydessä juuri esiinny. (Kröger 2009, 170–172).

Miehet näyttäytyvät yksinhuoltajakeskusteluissa lähinnä muualla asuvien lastensa elatusmaksujen maksajina ja sen vuoksi yksinhuoltajaisät ovat jääneet erityisen näkymättömiin. (Kröger 2009, 170–172). Huttunen (2001, 119) kuvaakin yksinhuoltajaisiä ”sankareiksi ja oudoiksi kummajaisiksi”, jotka eivät ole lainkaan mahtuneet psykologian tai sosiologian perhe- ja isyyskäsityksiin ja näin ollen ovat kokonaan pudonneet pois tutkijoiden kiinnostuksen kohteista.

Tilastollisesti isän ja lasten muodostamat perheet ovat edelleen varsin pieni vähemmistöryhmä (Huttunen 2001, 118). Vuonna 2005 suomalaisista lapsiperheistä 2,5 prosenttia oli yksinhuoltajaisäperheitä, kun yksinhuoltajaäitien perheitä oli 17,4 prosenttia. Mitä vanhemmista lapsista on kysymys, sitä useampi heistä asuu yksinhuoltajaisäperheessä. Vuonna 2005 alle 2-vuotiaista lapsista asui isänsä kanssa vain 0,3 prosenttia, mutta 13–17 vuotiaista jo 3,5 prosenttia. (Suomalainen lapsi 2007, 42, 64.)

Tilastotietojen valossa onkin tietysti aivan oikeutettua, että yksinhuoltaja-tutkimuksen päähuomio keskittyy yksinhuoltajaäiteihin, muodostavathan he selvästi yksinhuoltajien enemmistön. Aivan mitättömästä ryhmästä ei kuitenkaan missään nimessä ole kyse, sillä joka seitsemäs yksinhuoltaja on mies ja yli kaksi prosenttia suomalaisista lapsista asuu joka tapauksessa pelkästään isänsä kanssa. (Kröger 2009, 184–185). Myös Huttunen (2001, 119) huomauttaa, ettei tutkijoiden ja perheasiantuntijoiden kiinnostuksen puutetta yksinhuoltajaisia kohtaan voida selittää pelkästään sillä, että kyseessä on marginaalisen pieni joukko, koska harvinaisemmistakin vanhemmuuden muodoista on tehty tutkimuksia.

Viime vuosina isyyden muuttumisesta on puhuttu paljon ja keskeisessä asemassa näissä keskusteluissa on ollut niin sanottu jaetun vanhemmuuden malli, joka kannustaa isiä osallistumaan enemmän lastensa hoitamiseen äidin ohella (Kröger 2009, 173). Esimerkiksi Huttusen (2001, 174) mukaan hoitavan isyyden edellytys on jaettu vanhemmuus, jossa pääajatuk-sena on vanhemmuuden näkeminen hoivatyönä, joka jaetaan tasan äidin ja isän kesken. Näkemys korostaa, että myös isä voi oppia täydellisesti tyydyttämään lapsensa tarpeet eikä näin ollen hoidon ja hoivan jakamiselle äidin kanssa ole todellisia esteitä.

Yksinhuoltajaisyyden kannalta jaetun vanhemmuuden malli on kuitenkin ongelmallinen. Tilanteessa, jossa toinen vanhemmista ei asu lapsen kanssa eikä vanhemmuutta käytännössä lainkaan jaeta, ei tällaisesta mallista ole hyötyä. Useimmilla yksinhuoltajaisilla tilanne on juuri tämä, sillä edelleenkin yksinhuoltajaisyyden taustalla on usein joko äidin vakava sairaus, päihdeongelma tai kuolema. Näissä tapauksissa lasten äiti ei luonnollisesti ole jakamassa vanhemmuutta isän kanssa. Onkin selvää, että yksinhuoltajaisuus menee jaetun vanhemmuuden mukaista isyyttä pidemmälle. Siinä isä ei ole ainoastaan äidin rinnalla vastuussa lasten hoidosta ja kasvatuksesta, vaan kantaa vastuun kokonaan itse. Mikäli isyyttä siis lähestytään aina jaetun vanhemmuuden näkökulmasta, jäävät yksinhuoltajaisät kokonaan aiheen ulkopuolelle. (Kröger 2009, 174, 183).

Huttunen (2001, 121) kirjoittaa, että yksinhuoltajaisät ovat yleensä hyvin-kin kyvykkäitä ja motivoituneita yksinhuoltajuuteen, koska heidät on jo niin sanotusti kilpailutettu äidin kanssa päätettäessä lasten asuinpaikasta. Sinkkosen (1998, 230) mukaan myös tutkimuksilla on voitu osoittaa, että isät menestyvät huoltajina siinä missä äiditkin ja isät jopa kokevat suhteensa lapsiinsa helpommaksi kuin äidit. Isän luona asumisesta näyttäisi-vät hyötyvän erityisesti pojat. Heillä on vahvempi itsetunto ja he ovat kypsempiä ja sosiaalisempia verrattuna äidin luona asuviin poikiin. Huttunen (2001, 119–120) on tarkastellut myös DeMarisin ja Greifin (1997) laajaa 1100 yksinhuoltajaisää tavoittanutta amerikkalaistutkimusta, jonka mukaan peräti 72 prosenttia miehistä ilmoitti olevansa tyytyväisiä yksinhuoltajan elämään. Tyytyväisyys lisääntyi ajan ja kokemuksen myötä ja selviytymistä edesauttoi hyvä sosiaalisten suhteiden verkosto sekä läheisten tuki.

Ongelmat ja huolenaiheet yksinhuoltajaisilla ovat hyvin samankaltaisia kuin äideilläkin. Arjesta selviytyminen lasten kanssa askarruttaa heitä. Myös yksinäisyyden tunteet ovat tavallisia ja isät voivat kokea erkaantuvansa sosiaalisesti muista aikuisista. Haasteita syntyy myös työn asettamien vaatimusten ja perhe-elämän yhdistämisessä. Tavallisimpia huolenaiheita ovat lasten terveydentila, koulunkäynnin sujuminen ja tunne-elämän tukeminen. Sen sijaan vahvuutena yksinhuoltajaisilla on usein parempi taloudellinen tilanne, suurempi asunto ja edellytykset panostaa esimerkiksi lasten harrastuksiin ja vapaa-ajanviettoon äitejä enemmän. (Sinkkonen 1998, 229.)

3 LASTENNEUVOLA VANHEMMUUDEN TUKIJANA

Kansanterveyslain (66/1972) mukaan kuntien velvollisuutena on pitää huolta kansanterveystyöstä, jolla tarkoitetaan yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuvaa terveyden edistämistä, sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä sekä yksilön sairaanhoitoa. Tämän mukaisesti kuntien tulee järjestää muun muassa asukkaiden terveystarkastukset sekä terveysneuvonta mukaan lukien lastaodottavien perheiden sekä alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalvelut. (Terveydenhuoltolaki 1326/2010 15§.)

Neuvolapalvelut ovat asiakkaille maksuttomia, vapaaehtoisuuteen ja leimaamattomuuteen perustuvia palveluja. Vuonna 2008 lastenneuvoloita oli yhteensä 856 ja 99,5 prosenttia perheistä, joilla on alle kouluikäisiä lapsia käyttävät palveluja perheen sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Vuosittain lastenneuvolan palveluja käyttää noin 400 000 lasta sekä noin 600 000 vanhempaa. Asiakkaina on erilaisia perheitä, nuoria ja iäkkäitä vanhempia, maahanmuuttajaperheitä, sateenkaari- ja uusperheitä, yksinhuoltajaperheitä sekä monikko- ja adoptioperheitä. Niiden osuus, jotka eivät käytä lastenneuvolan palveluja on sen sijaan pieni, arviolta vuosittain noin 2000 lasta vanhempineen. Osa tähän joukkoon kuuluvista perheistä käyttää yksityisiä neuvolapalveluja, mutta osa jättäytyy syystä tai toisesta kokonaan neuvolapalvelujen ulkopuolelle. (Hakulinen-Viitanen & Pelkonen 2009, 153.)

Lastenneuvolapalvelujen ytimenä ovat terveydenhoitajan ja asiakasperheen väliset säännölliset tapaamiset lapsen ensimmäisten kuuden ikävuo- den aikana. Määräaikaiset terveystarkastukset mahdollistavat lapsen ja perheen terveyden edistämisen sekä mahdollisten ongelmatilanteiden varhaisen tunnistamisen ja tuen tarjoamisen. Terveystarkastusten jatkuvuus ja säännöllisyys luovat myös turvallisuuden tunnetta ja luottamusta, joka helpottaa perheen hyvinvointiin ja terveyteen liittyvien asioiden puheeksi ottamista. (Hakulinen-Viitanen ym. 2009, 155.) Terveystarkastusten lisäksi lastenneuvolan työmuotoina voivat olla myös esimerkiksi samanikäisten lasten ja heidän vanhempiansa ryhmätapaamiset sekä kotikäynnit, jotka mahdollistavat perheiden voimavaraistumisen ja varhaisen puuttumisen perheiden hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin (Armanto & Koistinen 2007, 113).

Keskeisin neuvolan voimavara on terveydenhoitaja, joka toimii terveydenedistämisen ja perhetyön asiantuntijana neuvolatyössä. Terveydenhoitaja vastaa muun muassa lapsen kasvun ja kehityksen seurannasta määräaikaistarkastuksissa sekä rokotusohjelman mukaisten rokotusten antamisesta. Terveydenhoitaja kohtaa perheet molemminpuolisen luottamuksen ja kumppanuuden hengessä ja perhekeskeisellä sekä voimavaralähtöisellä työotteella terveydenhoitaja edistää koko perheen terveyttä. (Sosiaali ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2004, 32.)

Terveydenhoitajan lisäksi lapsen kasvun ja kehityksen seurantaan osallistuu lääkäri, joka yhdessä terveydenhoitajan kanssa muodostaa neuvolatyössä niin kutsutun ydintyöparin. Lääkäri tutustuu perheisiin määräaikaistarkastuksissa, joissa hän vastaa muun muassa sairauksien ja kehitysten poikkeavuuksien seuloista sekä suunnittelee tarvittaessa jatkotoimenpiteet yhdessä perheen kanssa. Määräaikaistarkastusten lisäksi perheillä on mahdollisuus varata aika lääkäriltä myös erityistapauksissa, kuten lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä huolenaiheissa. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2004, 32, 33.)

Terveydenhoitajan ja lääkärin lisäksi lastenneuvolan henkilöstön kokoonpano vaihtelee kunnallisten resurssien mukaan. Pystyäkseen tehokkaasti palvelemaan perheitä ja edistämään niiden hyvinvointia, on lastenneuvolan tärkeää tehdä yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. Joissakin kunnissa neuvolaan on palkattu sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksen saanut perhetyöntekijä tekemään ennaltaehkäisevää perhetyötä. (Armanto ym. 2007, 115.) Lastenneuvolan perhetyöntekijän tehtävänä on auttaa erityistä tukea tarvitsevia perheitä tilanteissa, jotka edellyttävät säännöllisiä kotikäyntejä. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi vanhemman masennus, lapsen poikkeava uhmakkuus, itkuisen vauvan vanhempien väsymys tai yksinhuoltajan epävarmuus. Myös vanhemmuuden tukeminen sekä apu silloin, kun joku perheenjäsen esimerkiksi sairastuu vakavasti, kuuluvat perhetyöntekijän työnkuvaan. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2004, 35.)

3.1 Lastenneuvolan tavoitteet ja tehtävät

Lastenneuvolan tavoitteena on ennen kaikkea alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä perheiden välisten terveyserojen kaventaminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012). Seuraavan sukupolven terveyden ja hyvinvoinnin voimavarat tulisivat olla paremmat kuin nykyisen. (Sosiaali ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2004, 20). Tavoitteena on myös havaita lapsiperheen erityisen tuen tarpeet mahdollisimman varhain sekä järjestää perheelle tarkoituksenmukainen tuki ja apu. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012).

Lastenneuvolassa seurataan muun muassa lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä sekä annetaan rokotusohjelman mukaiset rokotukset. Vanhempia tuetaan lapsen hyvässä huolenpidossa, turvallisuudessa ja lapsilähtöisessä kasvatuksessa sekä parisuhteen hoitamisessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.) Lapsen etu on aina lastenneuvolatoiminnan ensisijainen päämäärä (Armanto ym. 2007, 113). Tehtävänä onkin tunnistaa mahdollisimman ajoissa epäsuotuisan kehityksen merkit

lapsessa, perheessä tai elinympäristössä sekä puuttua varhain terveyttä vaarantaviin tekijöihin. Lapsi tai perhe tulee myös tarvittaessa ohjata neuvolasta muille asiantuntijoille tutkimuksiin tai hoitoon. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 21.) Lapsen edun ajamista ovat myös neuvolan perhekeskeisen työtteen kehittäminen sekä vanhemmuuden tukeminen erilaisia vanhemmuuden voimavaroja vahvistavia ohjaus- ja opetusmenetelmiä hyödyntäen (Armanto ym. 2007, 113).

1.5.2011 voimaan astuneen valtioneuvoston asetuksen (338/2011) tarkoituksena on varmistaa, että kunnallisessa terveydenhuollossa lasten, nuorten ja heidän perheidensä terveystarkastukset ja terveysneuvonta ovat suunnitelmallisia, yhtenäisiä sekä yksilön ja väestön tarpeet huomioon otavia. Asetus sisältää muun muassa lastenneuvolan määräaikaisten terveystarkastusten ajankohdat ja sisällön sekä kaikille ikäryhmille yhteisen terveysneuvonnan keskeiset aihealueet.

Lapsen määräaikaiset terveystarkastukset liittyvät neuvolan perustehtävään eli lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen seurantaan, tukemiseen sekä mahdollisten poikkeamien varhaiseen toteuttamiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 36). Asetuksen (338/2011 9§) mukaisesti kunnan on järjestettävä lapselle tämän ensimmäisen ikävuoden aikana vähintään yhdeksän terveystarkastusta, joihin sisältyy kuusi terveydenhoitajan tarkastusta sekä kaksi lääkärin tekemää tarkastusta lapsen ollessa 4–6 viikon sekä 8 kuukauden ikäinen.

Lapselle tulee tehdä terveydenhoitajan ja lääkärin yhdessä tekemä niin sanottu laaja terveystarkastus, lapsen ollessa 4 kuukauden ikäinen. 1–6 vuoden iässä lapselle tulee tehdä vähintään kuusi terveystarkastusta, joihin sisältyvät laajat terveystarkastukset 18 kuukauden sekä neljän vuoden iässä sekä yhteen terveystarkastukseen sisällytetty terveydenhoitajan arvio suun terveydentilasta. Määräaikaisten terveystarkastusten lisäksi terveystarkastuksia tulee järjestää yksilöllisten tarpeiden mukaisesti esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden ongelma- ja kriisitilanteissa (Hakulinen-Viitanen ym. 2009, 157.)

Terveystarkastuksessa tulee asetuksen (338/2011 6§) mukaan selvittää muun muassa lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia haastattelun ja kliinisten tutkimusten avulla tarkastettavan ikävaihe sekä yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioiden. Perheen hyvinvointia selvitetään haastattelemalla. Arvio lapsen terveydentilasta ja mahdollisista jatkotutkimuksien tai hoidon ja tuen tarpeesta tehdään yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa, lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Laajaan terveystarkastukseen sisältyy asetuksen (338/2011 7§) mukaan lisäksi vanhempien haastattelu ja koko perheen hyvinvoinnin selvittäminen niiltä osin kuin se on lapsen kannalta merkityksellistä. Lisäksi huoltajan kirjallisella suostumuksella laajaan terveystarkastukseen voidaan sisällyttää myös päivähoidon tai esiopetuksen henkilökunnan arvio lapsen hyvinvoinnista ja selviytymisestä päivähoitodossa tai esiopetuksessa.

Tärkeä osa terveystarkastustapaamisissa on myös perheen tarpeiden ja lapsen kehitysvaiheen mukainen terveysneuvonta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvointin tutkimuskeskus 2012). Terveystieteiden tutkimuskeskuksen on tuettava asetuksen (338/2011 14§) mukaan vanhemmaksi kasvamista ja parisuhdetta sekä voimavarojen vahvistumista ja vastuun ottamista omasta terveydestä. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tulee sisältää näyttöön perustuvaa tietoa muun muassa kasvusta ja kehityksestä, rokotuksista, ravitsemuksesta, liikunnasta, ihmissuhteista sekä seksuaaliterveydestä, väkivallasta ja päihteistä.

3.2 Vanhemmuuden ja isyyden tukeminen

Sosiaali- ja terveysministeriön Perhepoliittisen strategian (2003, 14) mukaan vanhemmuuden tukemisen tavoitteena on sekä äitien, että isien vanhemmuuden tukeminen niin, että perheen ja lasten hyvinvointi parane. Tällaista vanhemmuutta tukevaa työtä toteutetaan lasten ja perheiden peruspalveluissa, joita ovat äitiys- ja lastenneuvolat, koulut ja päivähoidot. Ongelmatilanteiden lisäksi vanhemmuutta tulisi tukea myös ennaltaehkäisevästi ja vanhempain voimavaroja lisäävästi. Huttunen (2001, 122) vertaakin vanhemmuutta mihin tahansa oppimistilanteeseen, johon tulisi kuulua riittävä tiedon saaminen, harjoittelu, työssä oppiminen sekä ulkopuolinen ohjaus ja tuki.

Vilén ym. (2006, 101) ottavat esille, että varsinaisia isyyden tukemisen menetelmiä on kehitelty vähän, eivätkä työntekijät vielä tunnista milloin isän oireilu liittyy nimenomaan isyyteen ja isänä kasvamiseen. Isät ovatkin ottaneet muun muassa lehtien mielipidepalstoilla kantaa siihen, että toivoisivat saavansa tukea isäksi kasvamiseen samalla tavoin kuin äitiyttäkin tuetaan. Myös Halme (2009, 23) toteaa, että isien tukemisesta on valtakunnallisesti vain vähän tietoa, mutta isien tukeminen on kuitenkin vahvistumassa sosiaali- ja terveyspalveluissa. Esimerkiksi neuvolan työntekijät suhtautuvat isiin myönteisemmin ja huomioivat heitä entistä enemmän.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2008, 3) selvityksessä tarkastellaan myös isien ja isyyden tukemista neuvolassa. Tulosten mukaan isien tukeminen on lisääntynyt ja valtaosa terveydenhoitajista koki isien tukemisen luontevaksi osaksi työtään. Keskeisimpiä aihealueita isyyden tukemisessa olivat vanhemmuus, isäksi kasvamisen, isän suhde lapseen sekä isän roolin tukeminen. Omien isäryhmien järjestäminen oli kuitenkin vielä harvinaista, ainoastaan 15 prosenttia neuvoloista järjesti yhden isien oman kokoontumisen perhevalmennuksen yhteydessä. Lapsen synnyttyä ryhmiä järjesti enää alle kymmenesosa neuvoloista.

Vanhemmuuteen liittyvät ongelmatilanteet kärjistyvät usein perheissä, jotka elävät syrjäytymisuhan alla ja joiden elämäntilanteeseen liittyy esimerkiksi työttömyyttä ja köyhyyttä (Kekkonen 2004, 17). Syrjäytymisuhan alla olevien lapsiperheiden ongelmatilanteisiin tulisikin puuttua jo varhaisessa vaiheessa ja vanhemmuutta tukemalla tulisi pyrkiä edistämään vanhempain elämäntilannetta (Sosiaali ja terveysministeriö 2003, 15). Kekkonen (2004, 16) kuitenkin lisää, että lapsi- ja perhepalveluiden työntekijät ovat huolissaan myös aivan tavallisten perheiden selviytymisestä. Vanhemmuudesta saattaa muodostua vanhemmille niin monimutkainen ja jä-

sentymätön kuva, että ongelmatilanteissa he ovat täysin hukassa (Järvinen ym. 2012). Myös Hellström (2010, 250) mainitsee vanhemmuuteen liittyvän huolen, joka ajoittain esiintyy julkisessa keskustelussa. Epäilläään etteivät vanhemmat enää uskalla olla lapsilleen reilusti aikuisia ja kasvatustavastuuta pyritään siirtämään muille.

Halme (2009, 114) on tarkastellut väitöskirjassaan isän ja lapsen yhdessäoloa. Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että isät kokivat vanhemmuuteensa liittyen jonkin verran stressiä ja jopa neljännes koki omat vanhemmuuden taitonsa puutteellisiksi. Isille tulisikin suunnata tietoa esimerkiksi lapsen kehitysvaiheista huomattavasti nykyistä enemmän. Tuloksista ilmeni myös melko huolestuttava tieto, jonka mukaan neljänneksellä isistä oli vaikeuksia tunnesiteen muodostamisessa lapseen tai hankaluuksia tunnistaa lapsen tunteita ja tarpeita. Merkittävää oli myös, että leikki-ikäisten lasten isistä kahdeksalla prosentilla esiintyi selkeitä masennuksen oireita, joihin neuvolassa tulisikin pyrkiä kiinnittämään enemmän huomiota.

Stakesin Vanhemmuuden aika -hanke toteutti vuonna 2000 neuvoloille ja päiväkodeille kyselyn, jolla selvitettiin muun muassa vanhemmuuden tukemiseen liittyviä tavoitteita. Neuvolan työntekijöiden vastauksissa yleisimmin mainittu tavoite oli perheen sisäisen vuorovaikutuksen ja erityisesti varhaisen vuorovaikutuksen edistäminen ja tukeminen. Myös vanhemmuuteen kasvaminen ja siinä tukeminen oli keskeinen tavoite. Vanhempien luottamusta omaan vanhemmuuteen pyrittiin lisäämään ja perhevalmennusta haluttiin kehittää. Lasten perushoitoon ja kasvatukseen liittyvää ohjausta ja neuvontaa pyrittiin antamaan hyvinkin yksityiskohtaisesti. Lisäksi tavoitteissa mainittiin perhekeskeisyys, syrjäytymisen ennaltaehkäisy, moniammatillinen yhteistyö sekä työn jatkuvuus ja kokonaisvaltaisuus. (Lammi-Taskula & Varsa 2001, 7–9.)

Vanhemmuuden tukemisen tulevaisuuden teemoista kyselyssä nousivat esille yleisimmin vanhemmuuteen kasvaminen ja parisuhteen hoitaminen. Vanhempia haluttiin auttaa paremmin valmistautumaan lapsen mukanaan tuomiin muutoksiin. Myös kasvatukseen liittyvät kysymykset nähtiin tärkeänä vanhemmuuden tukemisen aiheena myös tulevaisuudessa. Lisäksi vanhemmuutta haluttiin tukea korostamalla perheen yhteisen ajan merkitystä. (Lammi-Taskula ym. 2001, 32–33.)

Kyselyssä selvitettiin myös vanhemmuuden tukemisen tulevaisuuden toimintamuotoja, joista yleisimmin mainittiin vanhempainryhmät. Vastauksissa ehdotettiin muun muassa äitien ja isien omia ryhmiä, vertaisryhmiä, vanhempi-lapsi-ryhmiä, asiantuntijan ohjaamia ryhmiä sekä pienryhmiä esimerkiksi yksinhuoltajille. Ryhmätöinnin lisäksi korostettiin kuitenkin myös yksilöllisen tuen ja ohjauksen merkitystä, koska erityisesti riskiryhmiin kuuluvien vanhempien epäiltiin välttelevän ryhmätapaamisia. Myös yhteistyö eri toimijoiden, erityisesti päivähoiton ja sosiaalityöntekijöiden kanssa nähtiin tärkeänä tulevaisuuden toimintatapana ja myös vanhempien verkostoitumista lähiyhteisönsä haluttiin edistää. Kotikäyntien toivottiin tulevaisuudessa myös lisääntyvän ja pikkulapsiperheille toivottiin nykyistä enemmän kotiapua ja konkreettista opastusta perusasioissa. (Lammi-Taskula ym. 2001, 28–30.)

3.2.1 Sosiaalinen tuki

Viljamaa (2003, 25) nostaa väitöskirjassaan esille sosiaalisen tuen merkityksen vanhemmuuden tukemisessa. Viljamaan mukaan sosiaaliseen tukeen kuuluvat Thoitsin (1982, 1986) ja Housen (1981) määritelmien mukaisesti neljä eri osa-alueita: emotionaalinen tuki, käytännön apu, tiedollinen tuki ja vertaistuki. Sosiaalisen tuen lähteet voidaan puolestaan jakaa kolmeen eri tasoon: primaaritasoon muodostavat yksilön lähipiiri, kuten perheenjäsenet, sekundaaritasoon kuuluvat ystävät, työtoverit ja naapurit ja tertiäritasoon viranomaiset sekä julkiset ja yksityiset palvelujen tuottajat. (Ojanen 2011, 2.)

Sosiaalisella tuella on todettu olevan muun muassa stressiä vähentävä vaikutus ja siten se on yhteydessä myös yksilön sosiaaliseen, psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Crockenberg (1988) on löytänyt neljä eri sosiaalisen tuen vaikutustapaa vanhemmuuteen. Ensinnäkin tuki vähentää stressin määrää perheessä, toiseksi tuki auttaa pitäytymään tyydyttävissä hoito- ja kasvatuskäytännöissä vaikeissakin tilanteissa. Kolmanneksi sosiaalinen tuki auttaa vanhempia rakentamaan tehokkaampia selviytymiskeinoja ja neljänneksi emotionaalisen tuen saamisen on todettu vaikuttavan positiivisesti kykyyn antaa emotionaalista tukea myös itse omille lapsille. (Viljamaa 2003, 25–26.)

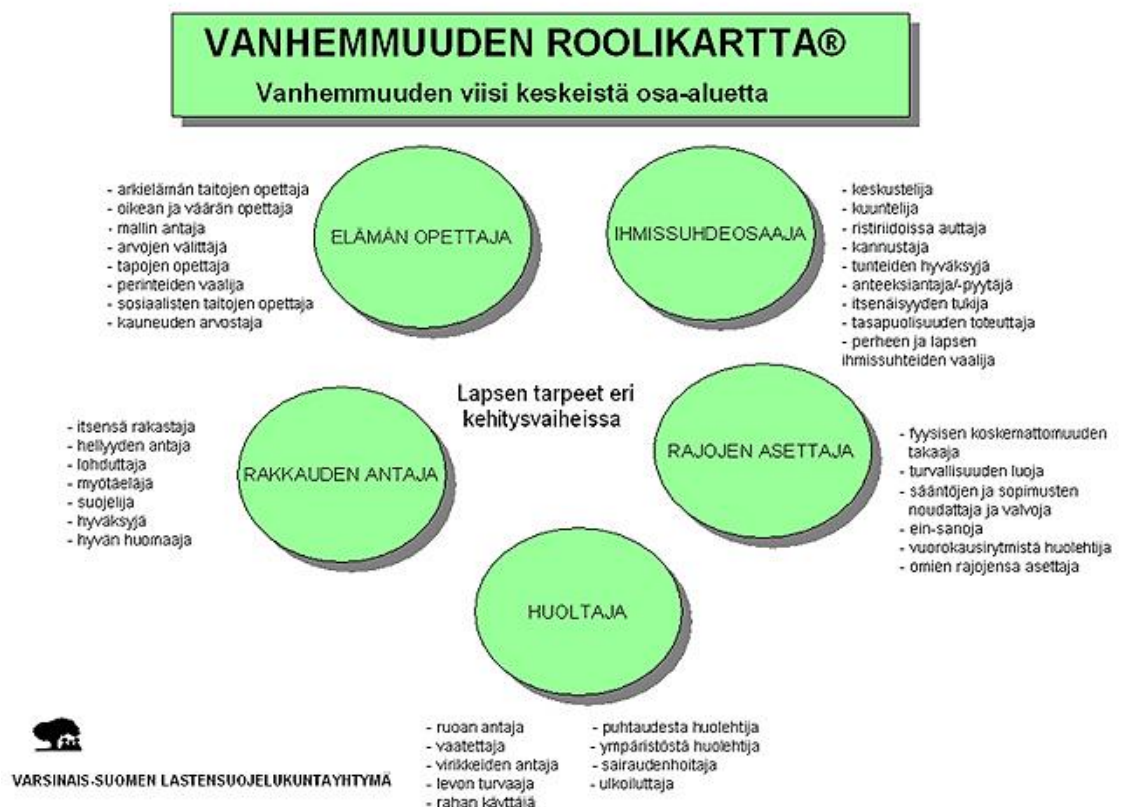
Sosiaalisen tuen vaikutukset vanhemmuuden laatuun sekä äitinä ja isänä jaksamiseen ovat merkittävät. Neuvolan tulisikin toimia yhtenä tärkeänä lapsiperheen sosiaalisena verkkona, josta vanhemmat voivat saada kaikkia sosiaalisen tuen edellä mainittuja muotoja. Viljamaa kuitenkin toteaa, että tutkimusten mukaan vanhemman sukupuoli, ikä, koulutus, työ, persoona ja perhemuoto aiheuttavat eroja vanhemmuuteen ja vaikuttavat siihen millaista tukea vanhemmat neuvolasta toivovat ja odottavat. (Viljamaa 2003, 25, 30.)

Vertaistuki on tutkimuksin osoitettu hyödylliseksi ja odotetuksi sosiaalisen tuen osa-alueeksi neuvolassa. Viljamaa kirjoittaa, että Thoitsin (1982) ja Housen (1981) mukaan vertaistuessa on kyse itsearviointin ja itsearvostuksen kannalta tärkeästä tiedosta. Vanhempi voi saada samankaltaisessa tilanteessa olevalta perheeltä itsearviointinsa tueksi tärkeää vertailutietoa. Tämä puolestaan mahdollistaa itsearvostuksen jos vanhempi voi tuntea tiettyistä ongelmista huolimatta olevansa riittävän hyvä vanhempi. Lastenneuvolassa muun muassa erilaiset vanhempainryhmät mahdollistavat vertaistuen saamisen, kun lapsiperheet tapaavat toisiaan ja voivat oppia toistensa kokemuksista. Joissakin neuvoloissa vertaistukea voi saada myös ryhmävastaanotolla, jonne kutsutaan useampia vanhempia lapsensa kanssa samalla kertaa. (Viljamaa 2003, 47, 50.)

3.2.2 Vanhemmuuden roolikartta vanhemmuuden tukemisen menetelmänä

Vanhemmuuden roolikartta (Kuvio 1) kehitettiin lasten tarpeiden perusteella Kaarinan ja Halikon lastenkotien yhteisillä kehittämispäivillä vuonna 1999. Tausta-ajatuksena oli, miten vanhemmuuteen saataisiin selkeyttä ja luontevuutta arkipäiväisessä ajattelussa. Apuna roolikartan kehittämisessä käytettiin myös lainsäädäntöä sekä ympärillä olevan yhteisön ajatuksia ja odotuksia vanhemmuudesta. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 5, 9–1.)

Kehittämistyön tuloksena löydettiin monenlaisia vanhempien tehtäviä ja rooleja, joista ryhmittelyn jälkeen muodostettiin viisi vanhemmuuden pääroolia: huoltaja, rakkauden antaja, rajojen asettaja, ihmissuhdeosaaja ja elämän opettaja. Alaroolit on muodostettu yhdistelemällä erilaisia tehtäviä, jolloin jokaiselle pääroolille löytyi 6–9 alaroolia. Pääroolit kuvaavat toimintaa ja alaroolit tekoja. Huomioitavaa on, että vanhemmuuden roolit ovat osittain päällekkäisiä. Roolikartan osissa ei sinänsä ole uutta tietoa vanhemmuudesta, se vain esitellään visuaalisesti erilaisessa muodossa. Sen avulla vanhempi voi huomata vanhemmuuden olevan arkista osaamista, johon jokaisella on mahdollisuus kasvaa. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 5, 9–11.)

Kuvio 1. Vanhemmuuden roolikartta. Kuviossa esitetään vanhemmuuden keskeisimmät osa-alueet ja niiden sisällöt. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän.d).

Vanhemmuuden toteutumisessa kaikki roolit ovat tärkeitä. Eri roolit korostuvat lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Lapsen ollessa pieni, vanhemmuudessa korostuu erityisesti huoltajan ja rakkauden antajan roolit. Rajojen asettajan rooli nousee tärkeämmäksi myöhemmin, lapsen elämänpiirin laajentuessa. Mitä enemmän rooleja vanhemmalla on, sitä joustavampi hän on äitinä tai isänä. On kuitenkin hyvä huomioida, ettei vanhemmalla tarvitse olla vanhemmuuden kaikkia rooleja valmiina, vaan ne kehittyvät vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Jotkut roolit saattavat esiintyä luontevasti, osa voi puuttua kokonaan tai vaihtoehtoisesti ylikorostua. Koska monet vanhemmat kokevat jollakin tavalla epäonnistuneensa vanhemmuudessaan on tärkeää, että tietyistä ongelma-alueista huolimatta korostetaan rooleja, jotka toimivat hyvin. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 13, 22, 24; Vilén ym. 2006, 120.)

Huoltajan rooli on vanhemmalle tärkeä arkielämän ylläpitämisessä. Pienelle lapselle huoltaja on elintärkeä. Huoltajan roolin alakäsitteillä on selvä yhteys myös rajojen asettajan ja opettajan rooleihin. Rakkauden antajan rooli luo lapselle itsetunnon ja minäkuvan pohjan. Lasta kannustetaan, arvostetaan ja hänelle osoitetaan rakkautta. Elämän opettajana vanhempi opettaa lapselle sosiaalisia taitoja ja tapoja sekä arvoja ja asenteita. Lapsuudessa opitut tavat pysyvät yleensä lapsen loppuelämän. Ihmissuhdeosaajan rooliin liittyy olennaisesti tunteiden kehittäminen. Vanhempi opettaa lastaan tunnistamaan omia tarpeitaan ja ilmaisemaan tunteitaan, jotta lapselle syntyisi positiivinen minäkuva. Rajojen asettajana vanhempi asettaa rajat, jotka luovat lapselle turvaa. Ilman rajoja kasvanut nuori ilmaisee turvattomuutensa esimerkiksi aggressiivisuudella. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 24–29.)

Vanhemmuuden roolikartta on kehitetty erityisesti perhekuntoutukseen. Sen tarkoituksena on olla monipuolinen ja joustava työväline riippumatta käyttötarkoituksesta tai tavoitteesta. Roolikarttaa voidaan käyttää monipuolisesti luomaan keskustelua asiakkaan ja työntekijän välille. Esimerkiksi terveydenhoitaja voi neuvolassa käyttää roolikarttaapuheeksi ottamisen välineenä sekä havainnollistamaan vanhemmuutta ja mahdollisia muutostarpeita. Lisäksi jokainen vanhempi voi käyttää roolikarttaa halutessaan myös itsenäisesti ilman ulkopuolista asiantuntijaa arvioidessaan omaa vanhemmuuttaan tai perheen sisäistä roolijakoa. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 11, 16.) Tässä opinnäytetyössä vanhemmuuden roolikarttaa käytetään haastattelutilanteissa selventämään vanhemmuuden käsitettä.

4 OPINNÄYTETYÖNTAVOITTEET JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tavoitteena on saada yksinhuoltajaisilta kokemusperäistä tietoa vanhemmuuden tukemisesta lastenneuvolassa. Työssä selvitetään, millaisia kokemuksia yksinhuoltajaisilla on lastenneuvolan tarjoamasta tuesta ja minkälaisia toiveita heillä on lastenneuvolan suhteen. Lisäksi kiinnostuksen kohteena oli, millaista on olla yksinhuoltajaisena ja asettaako se vanhemmuudelle jonkinlaisia haasteita.

Opinnäytetyön tarkoituksena on nostaa esille, että myös yksinhuoltajaisät ovat kasvava ryhmä lastenneuvolan asiakkaina. Sen vuoksi onkin tärkeää, että myös heidän mielipiteensä ja kokemuksensa tulevat kuulluiksi. Tuloksien myötä voidaan mahdollisesti ymmärtää paremmin millaista yksinhuoltajaisuus on ja kokevatko he tarvitsevansa vanhemmuuteensa tukea. Siten lastenneuvolassa osataan jatkossa paremmin huomioida yksinhuoltajaisien henkilökohtaiset tarpeet. Tuloksia voidaan siis hyödyntää tulevaisuudessa neuvolatyön kehittämisessä.

Opinnäytetyössä haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaista on olla yksinhuoltajaisena?
2. Millaisia kokemuksia yksinhuoltajaisilla on vanhemmuuden tukemisesta lastenneuvolassa?

5 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT

Lähestymistapana opinnäytetyössä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, koska siinä lähtökohtana onihminen, hänen elinympäristönsä sekä niihin liittyvät merkitykset (Kylmä & Juvakka 2007, 16). Koska opinnäytetyössä selvitetään isien henkilökohtaisia kokemuksia, palvelee laadullinen tutkimus tarkoitusta parhaiten. Yksinhuoltajaisät itse ovat opinnäytetyön aiheen parhaita asiantuntijoita, joten haluttu tieto voidaan saada ainostaan heiltä.

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää ja kohdetta, jolloin myös tutkimusaiheet ovat usein hyvin henkilökohtaisia. Tutkimusmenetelmänä se pyrkii kokonaisvaltaiseen tiedon hankintaan todellisista tilanteista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161, 181). Pyrkimyksenä on kuvata ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtää toimintaa tai antaa teoreettinen tulkinta jollekin asialle tutkimukseen osallistujien näkökulmasta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87; Kylmä & Juvakka 2005, 26). Koska laadullisessa tutkimuksessa ei etsitä tilastollisuutta, otannan määrä ei ole olennainen vaan tutkittavan ilmiön laatu. Tärkeää on, että tietonsa antavat henkilöt tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta aiheesta. Tällöin tiedonantajien valinta on myös harkittua ja tarkoituksenmukaista. (Eskola & Suoranta 2005, 18; Tuomi & Sarajärvi 2005, 88.)

5.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyön tiedonantajina olivat lastenneuvolan asiakkaana olevat yksinhuoltajaisät. Opinnäytetyöhön etsittiin sopivia yksinhuoltajaisia yhteistyössä Kanta-Hämeen alueen lastenneuvoloiden kanssa. Tämän opinnäytetyön tiedonantajiksi valittiin isät, jotka ovat arjessa lastensa pääasiallisia huoltajia ja lapset asuvat enimmäkseen isänsä luona. Myös yhteishuoltajuus oli siis mahdollinen.

Yksinhuoltajaisien etsiminen alkoi tammikuussa 2013, jolloin otettiin sähköpostitse yhteyttä Kanta-Hämeen alueen terveydenhoitajien esimiehiin ja kysyttiin suostumusta tutkimuksen toteuttamiseen. Suostumuksen varmistumisen jälkeen kaikille lastenneuvolan terveydenhoitajille lähetettiin sähköpostitse saatekirje (Liite 1), jossa kerrottiin opinnäytetyön aiheesta ja pyydettiin toimittamaan opinnäytetyöhön sopivien yksinhuoltajaisien yhteystiedot, mikäli terveydenhoitajat saisivat siihen luvan. Tammikuun lopussa 2013saatiin neljän yksinhuoltajaisän yhteystiedot ja heihin otettiin yhteyttä puhelimitse tai sähköpostitse haastatteluajankohdan sopimiseksi. Lisäksi yksi sopiva isä löytyi tuttavien kautta, joten yhteensä haastateltiin viittä yksinhuoltajaisää. Haastattelut toteutettiin helmikuun alussa 2013.

Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on kerätä aineisto mahdollisimman avoimin menetelmin. Menetelmänä haastattelu palvelee tätä tarkoitusta parhaiten joustavuutensa puolesta (Kylmä & Juvakka 2005, 27; Hirsjärvi ym. 2009, 205). Haastattelussa haastattelijalla on tilaisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmauksia ja käydä keskustelua tiedonantajien kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75). Haastattelijan tehtävänä on välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista (Hirsjärvi & Hurme 2001, 41). Joustavuutta kuvaa myös se, että haastattelijalla voi esittää kysymykset siinä järjestyksessä kuin näkee tarpeelliseksi eikä kysymyksiä koeta tietokilpailuksi niin kuin kyselyssä saattaisi käydä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 76).

Haastattelun aikana haastattelijan on mahdollisuus myös tehdä havaintoja haastateltavistaan. Lisäksi haastattelun etuina on se, että haastatteluajankohdan päättämisen jälkeen vastaajiksi suunnitellut henkilöt harvoin enää kieltäytyvät haastattelusta tai kieltävät haastattelunsa aineiston käytettävyyden. Haastatteluun osallistujia on myös mahdollista myöhemmin tavoittaa uudelleen aineiston täydentämistä varten. Haastattelun onnistumisen ja eettisyyden kannalta olisi suositeltavaa antaa haastateltaville henkilöille kysymykset tai aihepiiri tiedoksi etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 76.) Opinnäytetyöhön aineistonkeruumenetelmäksi valittiin haastattelu, koska opinnäytetyössä haluttiin saada yksinhuoltajaisilta kokemusperäistä tietoa. Haastatteluita sovittaessa haastateltaville kerrottiin haastatteluteemoista, haastattelun nauhoituksesta ja anonyymiteetistä.

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto, niin sanottu puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastattelussa haastattelu etenee jo aiemmin päätettyjen teemojen mukaan, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Merkityksellistä on jättää tilaa haastateltavien ihmisten tulkinnoille ja merkityksille, jotka syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirs-

järvi & Hurme 2001, 47–48.) Teemahaastattelussa on oleellista pyrkiä löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuskysymyksiin, joten etukäteen valittujen teemojen tulee perustua tutkimuksen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77–78).

Teemahaastattelun teemat muodostuivat opinnäytetyön kysymysten pohjalta. Haastattelurunko koostui teemoista ja teemojen alle kootuista kysymyksistä. Teemahaastattelussa hyödynnettiin vanhemmuuden roolikarttaa avaamaan vanhemmuuden käsitettä. Lisäksi teemahaastattelurungossa (Liite 2) käytettiin apuna sosiaalisen tuen käsitettä, jonka pohjalta kysymykset vanhemmuuden tukemisesta muodostuivat. Ensimmäisessä haastattelussa huomattiin, etteivät vastaukset anna riittävästi kokemusperäistä tietoa, jolloin teemahaastattelurungon kysymyksiä korjattiin avoimempaan muotoon. Teemahaastattelurunkoon lisättiin myös kysymys yksinhuoltajaisyyden mahdollisista haasteista, arjen sujumisesta ja toiveista neuvolan tarjoaman tuen suhteen. Lisäkysymykset esitettiin lopuissa neljässä haastattelussa, jolloin kaikilta lopulta haastateltavilta kysyttiin samat asiat.

Haastattelu voidaan toteuttaa yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluna (Hirsjärvi ym. 2009, 210). Opinnäytetyössä päädyttiin yksilöhaastatteluihin, koska osallistuminen haluttiin tehdä yksinhuoltajaisille mahdollisimman helpoksi. Ensinnäkin aikataulut oli helpompi sovittaa yhteen jokaisen haastateltavan kohdalla erikseen, toiseksi haastateltavan koti oli ympäristönä luontevin ja helpoin paikka haastatteluiden järjestämiseen. Yksilöhaastattelun ajateltiin myös olevan miehille helpompi tapa kertoa henkilökohtaisista kokemuksistaan.

Haastateltavilla yksinhuoltajaisilla oli kokemusta yksinhuoltajaisyydestä 2,5–5 vuotta. Lapsiaheillä oli 1–5 ja iältään lapset olivat 3,5–10-vuotiaita. Huoltajuusmuotona kaikilla oli yhteishuoltajuus, joten myös äiti osallistui vaihtelevissa määrin lasten elämään. Kaikki isät olivat käyneet suurimassa osassa lastensa neuvolatarkastuksista yksinhuoltajiksi jäätyään, joten heillä oli kokemusta neuvolan tarjoamista palveluista jo pitkältä aikaväliltä. Kaikki viisi haastattelua tehtiin yksinhuoltajaisien kotona ja kahdessa haastattelutilanteessa oli myös lapsi paikalla. Haastattelutilanteiden alussa haastateltaville kerrottiin opinnäytetyön tarkoituksesta ja tavoitteesta, nauhoituksesta ja anonymiteetistä. Lisäksi haastateltavia pyydettiin lukemaan ja allekirjoittamaan Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön osallistumisen suostumuslomake. Haastattelut olivat kestoltaan 13–18 minuuttia.

Opinnäytetyössä nauhoitettu aineisto kirjoitettiin haastatteluiden jälkeen auki sanasta sanaan. Tästä vaiheesta käytetään sanaa litterointi (Hirsjärvi & Hurme 2001, 140). Opinnäytetyön haastatteluista kertyi auki kirjoitettua tekstiä 23 A4-sivua, kirjoitettuna Times New Roman fontilla, fontin koko 11 ja riviväli 1,5.

5.2 Aineiston käsittely ja analyysi

Tutkimuksen ydinasia on kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko. (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Laadullisessa tutkimuksessa haastavinta on aineiston analysointi. Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja samalla tuottaa uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Analyysin pyrkimyksenä on tiivistää aineisto kadottamatta keskeistä sisältöä. (Eskola & Suoranta 2005, 137). Perusanalyysimenetelmä laadullisissa tutkimuksissa on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysissa pyritään kuvaamaan aineisto sanallisesti, tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Analyysin tarkoituksena on selkeyttää aineistoa, jotta pystytään tekemään selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan. Aineisto hajotetaan ensin osiin, käsitteellistetään ja lopulta syntyy uusi looginen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–107, 110.)

Induktiivisessa eli aineistolähtöisessä sisällön analyysissa pyrkimyksenä on luokitella tekstin sanoja niin, että tutkimusaineistosta syntyy teoreettinen kokonaisuus ja saadaan vastaus tutkimustehtävään. Aineistolähtöinen sisällön analyysi on kolmivaiheinen, johon kuuluu aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen tai aineiston käsitteellistäminen. Ensin määritetään analyysiyksikkö, jota ohjaa tutkimustehtävä ja aineiston laatu. Se voi olla yksittäinen sana, lause tai ajatuskokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–111.)

Aineiston pelkistämässä analysoitava informaatio pelkistetään tiivistämällä tai karsimalla epäolennaiset asiat pois. Aineiston pelkistämistä ohjaa tutkimustehtävä, jonka mukaan aineisto pelkistetään litteroimalla tai koodaamalla tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset tekstistä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111.) Litteroinnissa aineisto puretaan tekstiksi sanasta saan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 140). Pelkistämässä kirjoitetusta tekstistä etsitään tutkimustehtävän kysymyksiä kuvaavia ilmaisuja ja alleviivataan niitä. Aineiston ryhmittelyssä eli redusoinnissa jäsennetään tutkittavaa ilmiötä vertailemalla aineiston eri osia toisiinsa. Samalla luokitellaan pelkistettyjen käsitteiden samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet luokitellaan ryhmiksi ja nimitetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä, jolloin muodostuu ylä- ja alaluokkia. Ryhmittelyn ja luokittelun jälkeen aineisto tiivistyy.

Viimeisenä vaiheena on abstrahointi, jossa muodostetaan teoreettisia käsitteitä valikoimalla tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Abstrahointi ja klusterointi ovat osittain päällekkäisiä toimintoja. Abstrahointia jatketaan yhdistelemistä luokkiin niin kauan kuin se on sisällön kannalta mahdollista. Tarkoituksena on edetä tutkimuksen alkuperäisestä tietojen käyttämisestä teoreettisiin käsitteisiin ja lopulta johtopäätöksiin. Käsitteellistäminen voi tapahtua esimerkiksi muodostamalla ensin alaluokat, sitten yläluokat ja lopulta pääluokat. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112–114.)

Litteroitua aineistoa käytiin useaan kertaan läpi. Aineistosta alleviivattiin opinnäytetyön kysymyksiä kuvaavia ilmaisuja ja sitaateiksi sopivia lausahduksia. Tässä vaiheessa opinnäytetyön kysymykset tiivistyivät kolmesta kysymyksestä kahteen kysymysten samankaltaisuuden vuoksi. Kysymyksiä kuvaavat ilmaisut pelkistettiin ja jokainen pelkistys kirjoitettiin omalle lapulle, joka helpotti ryhmittelyä. Ryhmittely oli kokonaisuudessaan haastavaa, sillä ryhmien tuli olla yksiselitteisiä ja toisensa poissulkevia. Ryhmille annettiin niitä kuvaavat nimet, jolloin muodostuivat alakategoriat. Samankaltaiset alakategoriat muodostivat yläkategoriat, jotka nimettiin niiden sisältöä kuvaavilla nimillä. Opinnäytetyön kysymyksistä muodostui analyysin avulla kaksi kuviota. Kuvioissa esitetään pelkistetyt ilmaisut, alaluokat, yläluokat ja lopuksi pääluokat, jotka vastaavat opinnäytetyön kysymyksiä.

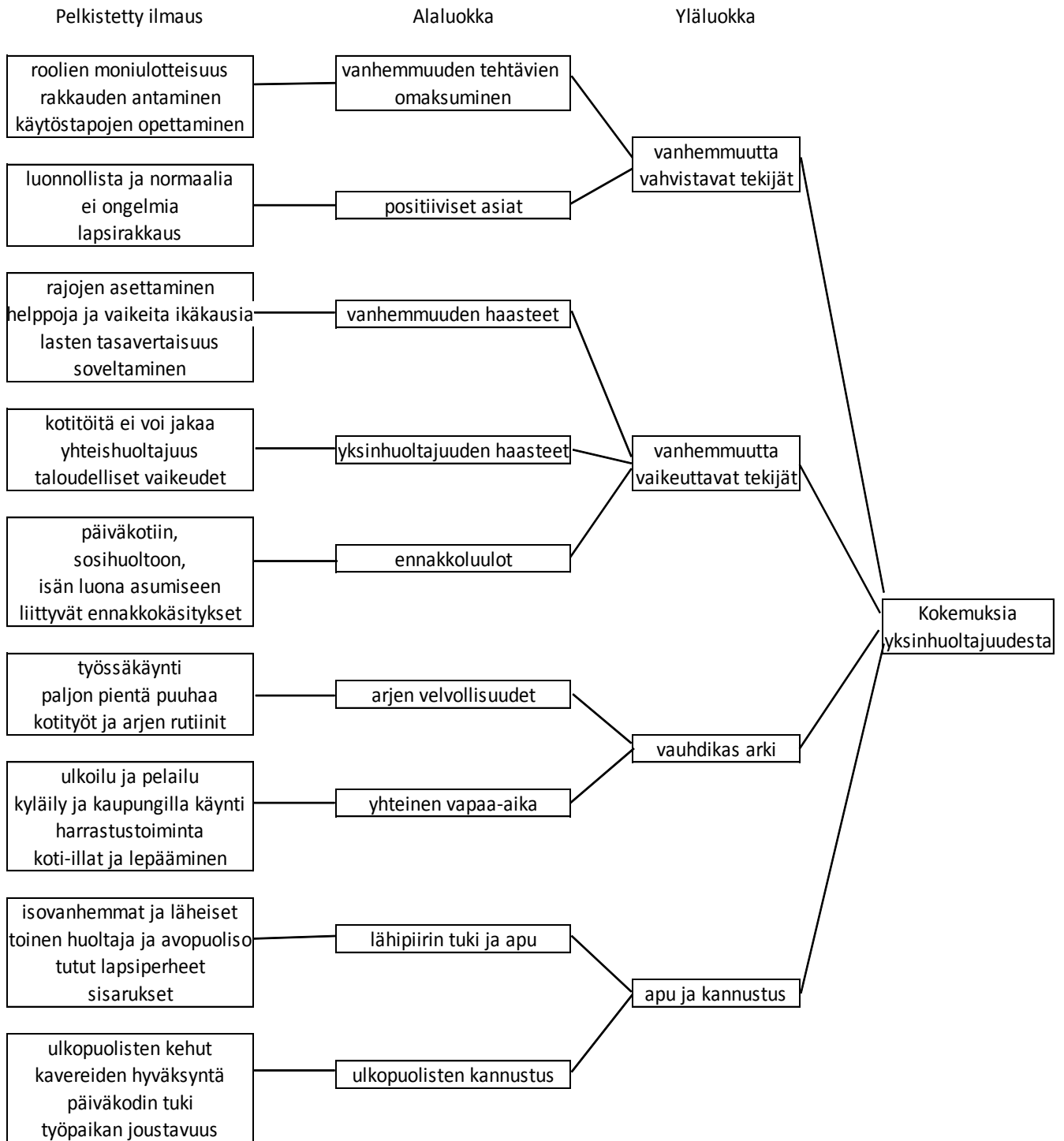
6 OPINNÄYTETYÖNTULOKSET

Tämän opinnäytetyön tulokset esitellään opinnäytetyön kysymysten avulla. Kysymyksiä havainnollistetaan sisällönanalyysissä muodostettujen kuvioiden pohjalta. Lisäksi tuloksien yhteydessä käytetään suoria lainauksia aineistosta, jotka tukevat tulosten tarkastelua.

6.1 Kokemuksia yksinhuoltajaisyydestä

Opinnäytetyön ensimmäisessä kysymyksessä pyrittiin saamaan vastauksia kysymykseen millaista on olla yksinhuoltajaisä (Kuvio 2). Vastaukseksi saatiin kuvauksia yksinhuoltajaisien arjesta ja vanhemmuudesta sekä heidän tukiverkostostaan. Yläluokiksi muodostuivat kinyksinhuoltajaisien kokemukset vanhemmuutta vahvistavista ja vaikeuttavista tekijöistä, arjen vauhdikkuudesta sekä avun ja kannustuksen tarpeesta.

Yksinhuoltajaisien kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta lastenneuvolassa

Kuvio 2. Yksinhuoltajaisien kokemuksia yksinhuoltajuudesta.

6.1.1 Vanhemmuutta vahvistavat tekijät

Teemahaastattelussa isät kuvailivat omaa vanhemmuuttaan vanhemmuuden roolikartan avulla. Roolikartta oli viidestä isästä vain yhdelle lastenneuvolan kautta entuudestaan tuttu. Kaikki isät kuitenkin tunnistivat itsensä useita roolikartan osa-alueita, kuten tapojen opettajan, lohduttajan ja rajojen asettajan. Kolme isistä myös koki, että roolikartta selkeytti ja vahvisti heidän käsitystään omasta vanhemmuudestaan. Vanhemmuuden eri roolien merkitysten koettiin vaihtelevan tilanteiden ja lasten ikäkausien mukaan. Yksi isä kuvasi vanhemmuuden rooleja seuraavasti:

Se menee vähän kumminkisillainiinkumiten sen nyt sanois kausittain... et joskus on ehkä rajoja ja joskus ehkä jotain rakkauden antamista tai siis tällainiinku enemmän mutkuminkisit tulee kaikkia periaatteessa.

Arkeaan yksinhuoltajaisät kuvailivat aivan tavalliseksi lapsiperheen arjeksi eikä yksinhuoltajuuden koettu juurikaan siihen vaikuttavan. Vanhemman roolin koettiin syntyneen luonnostaan eikä kukaan ollut kohdannut yksinhuoltajanamitään suurempia haasteita tai vastoinkäymisiä. Kaikki isät toivat haastatteluissa esille monia vanhemmuuteen liittyviä myönteisiä asioita. Myös yksinhuoltajuudesta löydettiin positiivisia piirteitä, kuten lasten kanssa vietetyn yhteisen ajan lisääntyminen. Lapsirakkaus luonteenpiirteenä oli havaittavissa jokaisesta isästä ja se voidaankin nähdä yhtenä vanhemmuutta vahvistavana tekijänä. Seuraavissa ilmaisuihin isät kuvailevat vanhemmuuttaan:

...siis onhan se ihan normaalia elämää...

...oikeestaan helpompaa kuluulis...

Hienoo...saa tehdä lapsen kanssa mitä haluaa ja on sitä aikaa enemmän...

6.1.2 Vanhemmuutta vaikeuttavat tekijät

Yksinhuoltajaisät toivat esiin myös joitakin vanhemmuuteen liittyviä haasteita, joista rajojen asettamisen vaikeus tuli esille kaikkien isien vastauksista. Sopivien rajojen löytäminen tuntui vaikealta ja haastetta siihen toivat etenkin perheen eri-ikäiset lapset. Myös lasten ikä- ja kehityskausiin mukautuminen sekä vanhemmuuden roolien soveltaminen kausien mukaisesti koettiin toisinaan haasteelliseksi. Seuraavissa ilmaisuihin isät kuvailevat vanhemmuuteen liittyviä haasteita:

No ehkä haasteellisinta on aina toi rajojen asettaminen...kun meillä on toi skaala... on eri-ikäsi...niin välillä joutuu vähän...tietysti pääsääntöisesti pitäis olla samat rajat ja noin...

Likka on semmonen hulivili et sille vähän pitää laittaa rajoja mut en mätiä... muut sanoo et ehkä vähän liiankin tiukat rajat.

...lapset välillä on...ei välttämättä helppojakaan...

Myös joitakin erityisesti yksinhuoltajuuteen liittyviä haasteita tuli ilmi isien vastauksista. Kaikki isät mainitsivat eri asioita, mutta yksin jäämistä ja siihen totuttelemistakuvailivat jossain määrin kaikki. Esimerkiksi kotitöiden määrä lisääntyi, kun niitä ei enää voinut jakaa puolison kanssa. Lisäksi haasteista keskusteltaessa yksi isä mainitsi yksinhuoltajuuden tuoneen mukanaan jonkin verran taloudellisia haasteita, kun perheen tulot olivat myötä puolittuneet. Yksi isä koki haasteelliseksi myös välit lasten toisen huoltajan kanssa, erimielisyyksiä entisen puolison kanssa syntyi joskus väistämättä. Seuraavissa ilmaisuissa isät kuvailevat yksinhuoltajuuteen liittyviä haasteita:

Ehkä ainoohaasteet on vaan sen toisen puoliskon kanssa.

...ei siinä sillai mitään ongelmia et ainoot mitkä niinku jos tulee jotainnitne on ehkä rahallisia yleensä ollu...

Se kun sä et ole tottunu kuitenkaan joka päivä tekemään joutain ni se on niinkuoutoo että joka päivä on kuitenkin pakko laittaa ruuat ja siivota tiskit ja semmoset perus jutut.

Olihan se aluks vähän erilaista sit jäädä likan kaa yksin...

Omanlaisensa haasteellisuuden yksinhuoltajuuteen toivat myös isiin kohdistuneet voimakkaat ennakkoluulot, joita kaksi haastatelluista isistä oli kohdannut yksinhuoltajuutensa alkumetreillä. Ennakkoluuloja oli tullut vastaan enimmäkseen lastenvalvojan kautta, mutta jonkinverran myös päiväkodin henkilökunnalta. Lastenvalvojan tehtäviin kuuluvat avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten isyyden selvittäminen, lapsen huolto- ja tapamisoikeuteen liittyvät asiat sekä elatussopimus (Sosiaaliportti 2012). Lastenvalvojan ennakkoluulot liittyivätkin juuri lapsen asumiseen isän kanssa sekä isän kykyihin toimia lapsen huoltajana. Toinen isistä totesi, että niin sanottu äitileima vallitsee edelleen hyvin vahvana ja sen vuoksi isät joutuvat todistelemaan kykyään toimia lastensa ensisijaisena huoltajana äitejä enemmän. Seuraavissa ilmaisuissa isät kuvailevat kohtaamiaan ennakkoluuloja:

No ehkä mun mielestä haasteinaon eniten ne muiden ihmisten asenteet... kaikissa noissa... virastoissa missä ollaan... lastenvalvojat ja kaikki.

Se oli varmaan tuol päiväkodissa oli alkuun ja tota... sittetuol lastenvalvojalla... sielt tuli niinku aika pahaaki... ei seniinku... oikeestaavoinuees hyväksyä sitä alkuun et... jää niinkumunkaa asumaan.

Lastenneuvolassa kaikkiin isiin oli kuitenkin suhtauduttu ennakkoluulottomasti ja tasavertaisesti. Yksi isä kuvaili neuvolan suhtautumista seuraavaanlaisesti:

Enmäoo ainakaan havainnu et siinä olisollu mitään sen kummemin kauhisteluja tai epäilyjä tai vastaavasti taas ajateltu et no sille tarvii enemmän tuputtaa jotain tietoo et se ei varmaan tiedä tai osaa... ei mitään semmostaoollu.

6.1.3 Vauhdikas arki

Yksinhuoltajaisät kuvailivat arkeaan pääsääntöisesti hyvin vauhdikkaaksi. Töissä käymisen ja normaalien kotiaskareiden, kuten ruoanlaittamisen, siivoamisen jatkamisen lisäksi arjessa korostuivatsukulaisten ja ystävien luona kyläily, harrastukset ja niihin kuljettaminen sekä monenlainen touhuaminen. Neljä viidestä isästä piti liikunnallisuutta erityisen tärkeänä ja etenkinulkoilun ja yhteisen harrastustoiminnan merkitys korostui. Kaikille isille jäi kuitenkin myös omaa aikaa, jolla oli myös tärkeä merkitys omalle jaksamiselle. Näin isät kertoivat arjestaan:

Sitte tullaan himaan ja tehään ruuat ja sitte yleensä keksitään jotain touhuumista...lähetään käymään kaupungilla tai luistellee tai...

...aina pelataan tai touhutaan tossa pihalla...

No nyt mä itse asiassa kävin kuntosalilla... kyllähän mäoon sillontällön... äiti asuu lähellä et sit pääsee välillä...

Arjen vauhdikkuuden rinnalla oli myös rauhallisempia hetkiä. Yksi isistä kuvaili perheen yhteistä vapaa-aikaa seuraavalla tavalla:

Kylmeil joskus on noita koti-iltoja ja lötkötellään mutkylse menoo tahtoo yleensä olla...

6.1.4 Avun ja kannustuksen tarve

Kaikilla isillä oli vahva tukiverkosto ja sillä oli tärkeä merkitys arjen sujumisen kannalta. Yksi isä kuvailikin läheisten avun merkitystä aivan korvaamattomaksi. Kaikista tärkeimmäksi isät kokivat oman äitinsä tuen. Äidiltä kyseltiin neuvoja ja saatiin apua muun muassa lasten harrastuksiin kuljettamiseen. Kaikissa viidessä tapauksessa myös lasten toinen huoltaja asui lähellä ja osallistui vaihtelevissa määrin lastenhoitoon. Osalla tapaamiset olivat viikoittaisia, osalla harvemmin. Kaksi isää sai apua myös nykyiseltä avopuolisoltaan. Perheissä, joissa oli enemmän kuin yksi lapsi, myös sisaruksien toisilleen pitämä seura koettiin tärkeäksi. Erilaisissa pulmatilanteissa turvauduttiin joko omiin vanhempiin tai tuttujen lapsiperheiden neuvoihin ja apuun. Seuraavat ilmaisut kuvaavat lähipiirin merkitystä:

Mutsi asuu tos naapurissa se nyt jeesailee aika paljon...

Mulla on paljon sukulaisia täs lähellä ja sitten aika usein kumämeen pelaamaan nii sitten lapsi menee siks aikaa munäitille tai sit omalle äitilleen...

...tärkein tuki olluoikeestaan...no omat kaverit ja sukulaiset ja oma äiti...

Kaikki isät kokivat, että he ovat saaneet kannustusta yksinhuoltajuuteensa jonkin verran myös lähipiirin ulkopuolelta ja päiväkodista. Erityisesti kaverilta saatu kannustus ja hyväksyntä koettiin tärkeäksi. Yksi isistä kertoi saavaansa tukea yksinhuoltajuuteensa myös omalta työpaikaltaan. Kaksi isistä kuvaili saamaansa kannustusta seuraavanlaisesti:

...kaikki kaveriton ollu vaan sillaiet toihan onniinku siisti homma...

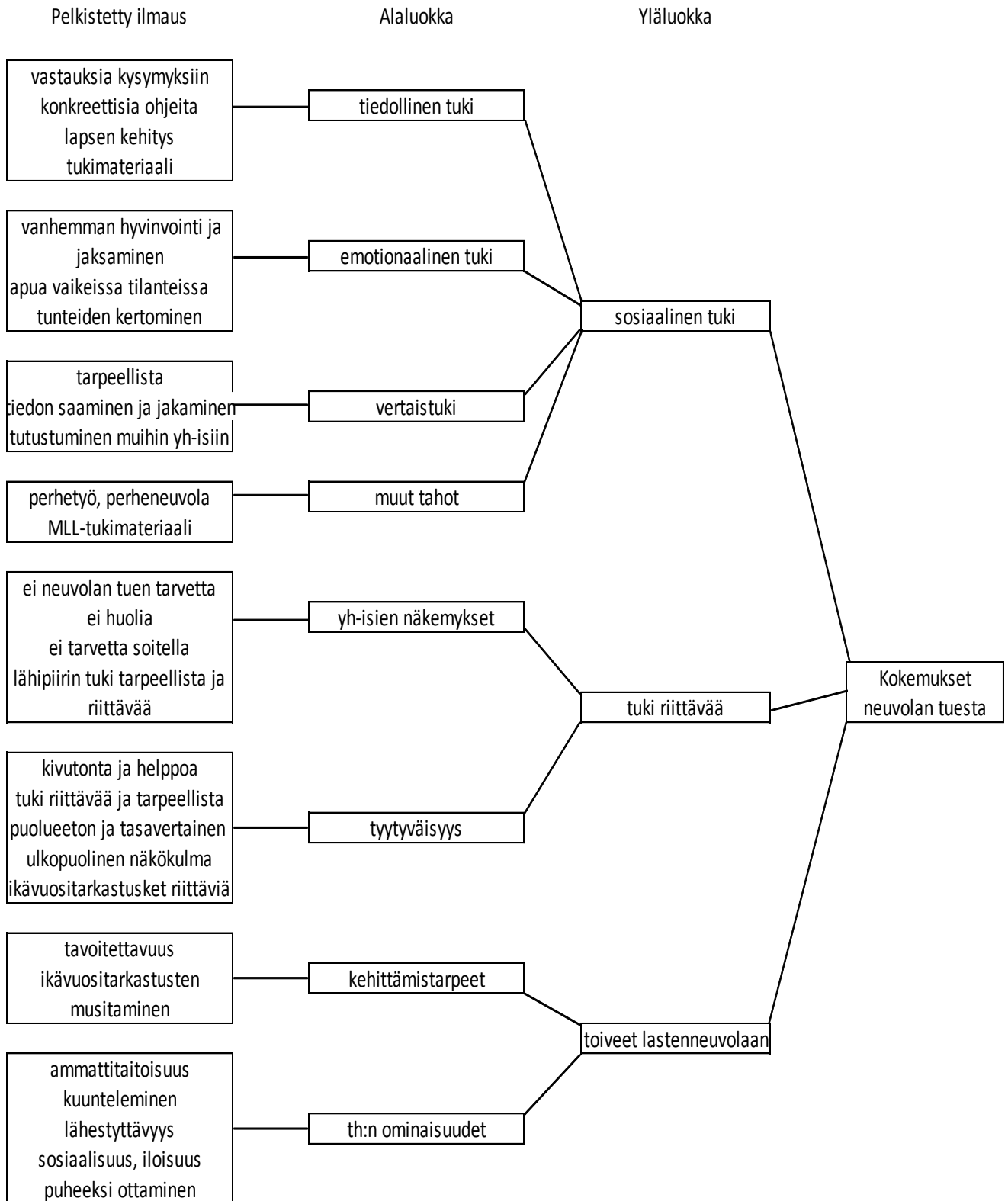
...ja sitmul on viel töissä sillai vähän joustavuutta että ku kuudeltahan alkaa aamuvuoro mut ... tarha aukeepuolseittmä ja mäoonseittemältä töissä ja sitmä korvaan aina iltavuorossa sen pois menneen tunnin...

6.2 Yksinhuoltajaisien kokemuksiavanhemmuuden tukemisesta

Opinnäytetyön toisessa kysymyksessä haluttiin saada vastauksia kysymykseen millaisia kokemuksia yksinhuoltajaisilla on vanhemmuuden tukemisesta lastenneuvolassa (Kuvio3).Saaduista vastauksista yläluokiksi muodostuivat neuvolan tarjoama sosiaalinen tuki, tuen riittävyys sekä lastenneuvolaan liittyvät toiveet.

Yksinhuoltajaisien kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta lastenneuvolassa

Kuvio 3. Yksinhuoltajaisien kokemukset neuvolan antamasta vanhemmuuden tuesta.

6.2.1 Sosiaalinen tuki

Yksinhuoltajaisien vastauksista nousivat selkeästi esille kaikki sosiaalisen tuen osa-alueet, joita ovat tiedollinen ja emotionaalinen tuki, käytännön apu ja vertaistuki (Viljamaa 2003, 25). Kaikki isät saivat neuvolasta tiedollista tukea monenlaisten neuvojen ja vinkkien muodossa. Lastenneuvolan terveydenhoitajan puoleen isät kääntyivät enimmäkseen lapsen kehitysvaiheisiin ja sairastumiseen liittyvissä asioissa. Kaikki isät kertoivat saaneensa lastenneuvolasta mukaan myös monenlaisia esitteitä tai muuta tukimateriaalia neuvolakäyntien yhteydessä. Seuraavat ilmaisut kuvaavat isien saamaa tiedollista tukea:

Hyviä vinkkejä saanu...

Jos on ollukipeenä tai jotain muuta... kaikkeen on saanu kyl-
lä aina vastauksen...

Varmaan ihan aluks sai jotain lappusia ja lippusia mukaan...

Kaikki isät kokivat, että tutulle lastenneuvolan terveydenhoitajalle on helppo puhua ja useimmilla terveydenhoitaja olikin pysynyt samana lapsen syntymästä saakka. Neuvolaa pidettiin myös puolueettomana paikkana, jossa on mahdollista kertoa omista tunteistaan ja huolenaiheistaan vaikeissakin tilanteissa. Ikäkausitarkastusten yhteydessä isiltä oli kysytty myös heidän jaksamisestaan ja tämän he kaikki kokivat tarpeelliseksi. Yksi isä kertoi myös arvostavansa sitä, että tarvittaessa terveydenhoitajalla on aina ollut aikaa kuunnella, vaikka aikataulut ovatkin usein tiukkoja. Isät kuvailivat samaansa emotionaalista tukea seuraavanlaisesti:

Kyllä siellä viimeks aika perinpohjin käytiin sillailävitte asioita...

...varmaan avauduin kaikki mitä oli...

Semmosta mitä ei omalle äitilleoohalunnu kertoo on papat-
tanu siellä...

Kyllä ne tietysti aina kyselee sieltä vointia ja siis tällainiinku
miten jaksat...

Vertaistuen koki tarpeelliseksi viidestä isästä ainoastaan kaksi. Opinnäytetyössä oltiin kiinnostuneita olisivatko isät halukkaita osallistumaan esimerkiksi lastenneuvolan järjestämään vertaisryhmään. Toinen kiinnostuneista isistä koki, että vertaistuki olisi voinut olla tarpeellista yksinhuoltajuuden alkumetreillä ja lapsen ollessa pienempi. Toinen isä puolestaan ajatteli vertaisryhmän tarjoavan hienon mahdollisuuden sekä saada itselleen uutta tietoa että jakaa omaa tietouttaan muille. Vertaisryhmän ajateltiin myös olevan hyvä mahdollisuus tutustua muihin yksinhuoltajaisiin. Tällaisia ajatuksia isillä oli vertaisryhmästä:

Kyllä se olis mielenkiintoista mitä löytyisittelle ideoita ja mitä pystyis sitten taas eteenpäin itteantaan niitä.

...joo oisinmäöllu (kiinnostunut) mut en mä kyllä enää.

Kolme viidestä isästä sen sijaan koki, etteivät haluaisi osallistua vertaisryhmiin, sillä he kertoivat saavansa riittävän tuen omasta lähipiiristään. Näiden isien vastauksista tuli myös esille, että he kokivat vieraaksi puhua ja jakaa asioitaan tuntemattomien ihmisten kanssa. Tämä tulee ilmi muun muassa seuraavista vastauksista:

... en mähaluis osallistua kuitenkaan... siis kyllähän mänään-
niinkuhirveesti kavereita... mutenmäoosillai et mä menisin
sit taas ventovieraitten kaa johonkin vaan sillai... et jotenkin
sitpitäis olla tosi yksinäinen mun mielestä.

En kyllä todellakaan et mul onollusillai hyvä... et ei oo mi-
tään ongelmia ollu et sitku on tarvinnu kysyä nisittos on
kummiski porukkaa mitkä osaa ja niil on ittellään muksuja.

Yksi isä kertoi saaneensa lastenneuvolasta tietoa myös lapsiperheen koti-
palvelusta, josta hän tiesi saavansa tarvittaessa kotiin konkreettista, käy-
tännön apua. Lisäksi isät olivat vaihtelevasti saaneet neuvolasta tietoa
myös muista tahoista, joista voi saada erilaisissa tilanteissa apua ja neuvo-
ja. Eräs isä kuvaili asiaa seuraavanlaisesti:

Kyllä mä sain jotain niitä Mannerheimin lastensuojeluliiton
lappuja et oli niinku jotain linkkejä niinku muihin kontaktei-
hin kuin sinne...

6.2.2 Tuki riittävää

Kaikki yksinhuoltajaisät olivat tyytyväisiä lastenneuvolan toimintaan. Pal-
velu koettiin sujuvaksi ja vaivattomaksi, ja lisäksi positiivisena asiana tuo-
ttiin esilleneuvolan tarjoama ulkopuolinen näkökulma perheiden asioihin.
Tarvittaessa neuvolasta saatiin aina tukea, mutta kuten yksi isistä mainitsi,
neuvolasta ei kuitenkaan koskaan väkisin tyrkytetä neuvoja. Kaikki isät pi-
tivät lasten vuosittaisia ikävuositarkastuksia riittävinä ja vanhemmuuden
tukeminen miellettiin tärkeäksi osaksi neuvolakäyntejä. Vastauksista tuli
kuitenkin ilmi, että lasten vuosittaisten tarkastusten lisäksi isät eivät juuri-
kaan kokeneet tarpeelliseksi olla neuvolaan muuten yhteydessä. Isät ku-
vailivat tyytyväisyyttään neuvolaan seuraavin ilmaisin:

Se toimii aika niinku kivuttomasti ja helposti...

Saanusemmosenoikeestaan aikaniinkuhienon palvelun sieltä.

En mä usko etoissillain ilman tukee ihan näin hyvin selvin-
ny.

6.2.3 Toiveet lastenneuvolaan

Jokainen isä nimesi haastatteluissa erilaisia ominaisuuksia, joita he toivoivat hyvällä terveydenhoitajalla olevan. Näitä ominaisuuksia mainitaan seuraavissa ilmaisuissa:

...ammattitaitoinen ja ystävällinen...

...sillainiinku helppo jutella... semmonen tosi avoin ja iloinen... ottaa puheeks kaiken mikä on niinku hänen mieltään askarruttanut.

...se kuuntelu... et kuuntelee ja tietysti et osaa antaa ohjeita... semmonen sosiaalinen...

Lisäksi kaksi isistä toilmi, että neuvolan tarkastuksia on vaikea muistaa, varsinkin kun perheessä on useita lapsia. He toivoivatkin, että ikävuositarkastuksiin tulisi aina kutsu. Yksi isä toi myös esille, että neuvolan terveydenhoitajaa on vaikea tavoittaa kiireellisemmissä asioissa. Seuraavissa ilmaisuissaisät kuvailevat neuvolan kehittämistarpeita:

Se alkuaikahan on semmosta tiivistä yhteistyötä ainaki tollon kun se oli niin pieni nii sitä vähän väliä käytiin punnitsemassa ja jotain muuta touhotusta siinä... Mut eihän se nykyään kun se on kerran vuodessa ja sekin on hyvä et muistaa käydä siellä kun ei sieltä sillai mitään kutsua edes tuu.

...se vaan on että tuppaa aina välillä oleen vähän se tavottaminen et saa langan päähän ni hankalaa...

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda esille, että myös isät toimivat yksinhuoltajina ja ovat lastenneuvolan asiakkaita samoin kuin yksinhuoltajaäiditkin. Opinnäytetyön tavoitteena olikin selvittää, millaista on olla yksinhuoltajaisä ja millaista tukea he ovat saaneet vanhemmuuteensa lastenneuvolan kautta. Lisäksi kiinnostuksen kohteena oli, onko yksinhuoltajaisillä jonkinlaisia toiveita tai kehittämisehdotuksia lastenneuvolan ja sen tarjoaman palvelun suhteen.

Tässä opinnäytetyössä yksinhuoltajaisäksi päädyttiin määrittelemään kaikki isät, jotka asuvat lastensa kanssa ja toimivat lastensa ensisijaisena huoltajana. Juridisella huoltomuodolla ei siis sinänsä ollut merkitystä. Huomioitavaa kuitenkin oli, että kaikilla viidellä opinnäytetyöhön osallistuneella isälläjuridisena huoltomuotona oli yhteishuoltajuus. Tämä oli yllättävää, koska opinnäytetyön teoriatietoon viitaten (Huttunen 2001, 118) on harvinaista, että yhteishuollossa olevat lapset asuvat isänsä kanssa. Tavallisempaa on, että yksinhuoltajaisät ovat juridisestikin yksinhuoltajia tai leskiä, koska edelleenkin yksinhuoltajaisäksi päätyminen taustalla on usein se, ettei äiti syystä tai toisesta pysty lainkaan toimimaan lastensa huoltajana.

7.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyössä saatiin hyvin vastauksia asetettuihin opinnäytetyön kysymyksiin ja siten myös opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin. Yksinhuoltajaisilta saatiin arvokasta, omiin kokemuksiin perustuvaa tietoa yksinhuoltajuudesta ja yksinhuoltajaisän arjesta. Lisäksi yksinhuoltajaisät kertoivat omia kokemuksiaan lastenneuvolasta ja sieltä saadusta tuesta. Myös joitakin lastenneuvolaan liittyviä toiveita nousi haastatteluissa esille. Vastauksista löydettiin joitakin yhtäläisyyksiä, vaikkakin jokaisessa haastattelussa tuli esille myös erilaisia asioita johtuen todennäköisesti muun muassa isien hieman erilaisista elämäntilanteista, iästä ja persoonasta.

Arkeaan yksinhuoltajaisät kuvailivat pääsääntöisesti aivan normaaliksi lapsiperheen arjeksi eivätkä he kokeneet sen juurikaan poikkeavan muunlaisista perhemuodoista. Suurin ero kahden vanhemman perheisiin nähden oli, että arjen rutiineista ja velvollisuuksista oli selviydyttävä yksin, ilman puolison apua. Perheen yhteinen aika tuntui olevan kaikille isille tärkeää ja vapaa-ajalla panostettiin erityisen paljon liikunnallisuuteen ja yhdessä touhuamiseen. Opinnäytetyön teoriaosuuteen viitaten, Sinkkosen (1998, 229) mukaan yksinhuoltajaisillä voikin olla äiteihin verrattuna paremmat edellytykset panostaa lasten harrastustoimintaan ja vapaa-aikaan.

Vanhemmuuden haasteista keskusteltaessa sopivien rajojen löytäminen tuli esille kaikilta viideltä isältä. Voidaan kuitenkin olettaa, ettei tämä liity erityisesti isyyteen, vaan rajojen asettaminen lienee jossain määrin haasteellista jokaiselle vanhemmalle lapsen alkaessa osoittaa omaa tahtoaan. Myös joitakin erityisesti yksinhuoltajuuteen liittyviä haasteita mainittiin. Tällaisia olivat esimerkiksi erimielisyydet lasten toisen huoltajan kanssa. Yllättävää oli, että taloudelliset haasteet mainitsivain yksi isä ja yleensäkin yksinhuoltajuuteen liittyviä haasteita koettiin olevan vähemmän kuin oletettiin.

Opinnäytetyön teoriatiedon mukaan (Sinkkonen 1998, 229) yksinhuoltajaisät ovat kokemuksen myötä tyytyväisiä vanhemmuuteensa. Läheisten tuki ja sosiaaliset suhteet edesauttavat yksinhuoltajana pärjäämistä. Kuitenkin yksinhuoltajaisien kerrotaan kokevan paljon yksinäisyyden tunteita ja erkaantumista sosiaalisesti muista aikuisista. Kaikilla opinnäytetyöhön osallistuneilla yksinhuoltajaisillä oli vahvat tukiverkostot ja erityisesti oma äiti oli tärkeässä roolissa. Ystäviä ja muita läheisiä ihmisiä, joilta sai tarvittaessa apua ja tukea oli runsaasti ja heidän merkitystään kuvailtiin täysin korvaamattomaksi. Huomioitavaa on, että kaikilla isillä oli myös jonkin verran omaa aikaa ja harrastuksia, joissa he tapasivat muita aikuisia eivätkä he siten kokeneet olevansa lainkaan yksinäisiä.

Halmeen (2009, 114) tutkimuksessa havaittiin, että isät kokevat jonkinverran stressiä ja jopa neljännes isistä kokee vanhemmuuden taitonsa jollakin tapaa puutteelliseksi. Huolestuttavaa Halmeen (2009) tutkimustuloksissa oli myös tieto, jonka mukaan neljänneksellä isistä oli vaikeaa muodostaa tunneside lapsiin sekä tunnistaa lapsen tunteita ja tarpeita. Kaikki opinnäytetyöhön osallistuneet yksinhuoltajaisät kokivat kuitenkin pääasiassa omat vanhemmuuden taitonsa riittäviksi ja myös tarve vanhemmuuden tukemiseen oli yllättävän vähäistä. Vanhemmuuden eri roolien koettiin kehitty-

neen luonnostaan, eikä minkäänlaisia ongelmia vanhemman ja lapsen välisen tunnesiteen muodostamisessa tai lapsen tarpeiden tunnistamisessa tullut haastatteluissa esille. Päinvastoin, isät olivat oikein tyytyväisiä omaan vanhemmuuteensa. Tämä havainto tukee myös Huttusen (2001, 121) mainintaa siitä, että isät ovat usein hyvinkin kyvykkäitä ja motivoituneita yksinhuoltajana toimimiseen, koska heidät on jo ikäänkuin kilpailutettu äidin kanssa päätettäessä lasten huolto- ja asumisjärjestelyistä.

Mahdollisten neuvolan järjestämien vertaisryhmien suunnittelemisen kannalta merkittävä tulos oli, että viidestä isästä kolme oli ehdottomasti sitä mieltä, etteivät haluaisi osallistua minkäänlaisiin ryhmätapaamisiin. Vieraille ihmisille puhuminen ei ollut heille lainkaan luontevaa eivätkä he kokeneet tarvetta jakaa omia asioitaan samalla tavoin kuin useimmat naiset. Havainto tukeekin stereotyyppistä kuvaa suomalaisesta miehestä, joka ei juurikaan halua puhua tunteistaan tai henkilökohtaisista kokemuksistaan muille ihmisille. Vaikka kukaan isistä ei tuntenut muita yksinhuoltajaisia, ainoastaan yksi isä toi esille, että tutustuminen muihin samassa tilanteessa oleviin voisi olla mielenkiintoista.

Yksi merkittävä ja kiinnostava opinnäytetyön tulos oli myös kahden yksinhuoltajaisän kohtaamat ennakkoluulot, joita oli tullut vastaan enimmäkseen päiväkodin ja lastenvalvojan kautta. Isät kokivat ennakkoluulot loukkaaviksi, sillä ne koskivat heidän kykyään toimia vanhempana ja lasten huoltajana. Hienoa kuitenkin oli, että lastenneuvolassa isiin oli suhtauduttu alusta lähtien tasavertaisesti ja isät olivat muutenkin kaikin puolin tyytyväisiä lastenneuvolan toimintaan. Siitä huolimatta neuvola ei kuitenkaan ollut kenellekään isistä ensimmäinen taho, josta kysyä neuvoja tarpeen tullen, vaan isille ensisijainen kontakti olivat omat vanhemmat tai tuttavaperheet. Isät kokivatkin neuvolan lähinnä paikaksi, jossa käytiin ainoastaan kerran vuodessa, muutoin sinne ei juurikaan oltu yhteydessä. Selityksenä tälle voisi olla esimerkiksi se, että äideille neuvola tulee tutuksi jo raskausaikana, jolloin neuvolasta muodostuu luonteva yhteydenottotaho huolta aiheuttavissa tilanteissa. Isille puolestaan neuvola voi jäädä hieman etäisemmäksi.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Tutkimuksen eri vaiheissa pyritään välttämään virheitä, mutta silti tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat (Hirsjärvi ym. 2009, 231). Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin tarkoituksena onkin selvittää tutkitun aiheen ja siitä saatujen tietojen totuudenmukaisuus. Arviointi on välttämättömyyttä tutkimustoiminnan, tieteellisen tiedon ja sen hyödyntämisen vuoksi. (Kylmä & Juvakka 2012, 127.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkimuksen tarkka selostus sen joka vaiheesta. Tärkeää on kertoa esimerkiksi haastattelutilanteista, haastatteluissa tapahtuneista virhetulkintoista ja haastattelutilanteiden olosuhteista. Lisäksi on perusteltava analyysin kulkua, tutkijan tekemiä tulkintoja sekä päätelmiä aineistosta. Suorat lainaukset tulosten esittelyssä tukevat tekijöiden päätelmiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 232–233.)

Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelussa voidaan hyödyntää myös erilaisia tutkimustapoja ja -mittareita. Laadullista tutkimusta voidaan arvioida määrällisen tutkimuksen tavoin validiteetti ja reliabiliteetti käsitteiden avulla. Validiteetin eli pätevyyden avulla voidaan tarkastella, onko tutkimuksessa tutkittu haluttua asiaa. Tällöin tutkija pohtii, vastaako hänen tekemä pelkistys ja tulkinta tutkittavien ajatuksia. Laadullisessa tutkimuksessa tämä käsite on haastava. Reliabiliteetti puolestaan tarkastelee tutkimuksen toistettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 231; Tuomi & Sarajärvi 2009, 136–139.)

Laadullisessa tutkimuksessa merkityksellistä on, että tiedonantajilla on mahdollisimman paljon tietoa tai kokemusta tutkittavasta aiheesta. Valinta tiedonantajaksi tulee olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.) Opinnäytetyön aiheena oli selvittää lastenneuvolaikäisten lasten yksinhuoltajaisien kokemuksia vanhemmuuden tuesta lastenneuvolassa. Työhön soveltui isät, joiden luona lapsi pääsääntöisesti asui. Opinnäytetyöhön osallistuneilla isillä oli kokemusta yksinhuoltajuudesta kahdesta viiteen vuotta, joten he olivat luotettavia tiedonantajia. Isillä oli lapsia yhdestä viiteen ja kaikilla oli tällä hetkellä neuvolaikäisiä lapsia vähintään yksi. Eri-ikäiset lapset ja kokemus niin yksinhuoltajuudesta kuin vanhemmuudesta toi erilaisia näkökulmia vastauksiin.

Tiedonantajien hankkiminen voi olla haastavaa. Tällöin pohditaan, mikä on aineiston riittävä koko tieteelliseen yleistettävyyteen. Aineiston riittävyyttä voidaan mitata saturaation käsitteen avulla. Saturaation käsite kuvastaa aineiston kylläisyyttä ja riittävyyttä. Aineisto on riittävä, kun samat asiat toistuvat haastattelussa. (Hirsjärvi ym. 2009, 182.) Huomioitavaa on, että opinnäytetyön tarkoituksena on osoittaa tekijöidensä oppineisuutta alaltaan, joten aineiston kokoa ei tarvitse pitää opinnäytetyön suurimpana kriteerinä (Tuomi & Sarajärvi, 85). Opinnäytetyöhön oli haastavaa saada sopivia yksinhuoltajaisia, joten rajausta sopiviin isiin tehtiin mahdollisimman selkeäksi, mutta väljäksi, joten esimerkiksi juridisella huoltajuusmuodolla ei ollut väliä.

Isien erilaiset taustat ja kokemukset vaikeuttavat saturaation käsitettä eikä se täysin toteudu tässä opinnäytetyössä. Ei voida olla täysin varmoja, ettei uusia näkökulmia olisi tullut lisää lisähaastatteluiden myötä. Kuitenkin opinnäytetyön kysymyksiin saatiin hyviä vastauksia tehtyjen haastatteluiden pohjalta. Tuloksia ei voida kuitenkaan yleistää, sillä tulokset ovat kokemuksellisia ja isien omia mielipiteitä. Analyysi ja tulkinnat isien vastuksista ovat opinnäytetyön tekijöiden näkemyksiä ja siten jonkun toisen tekemä analyysi voisi antaa erilaiset vastaukset. Huomioitavaa onkin, ettei laadullista tutkimusta voida koskaan täysin toistaa, sillä jokainen laadullinen tutkimus on ainutkertainen. Luokittelut ja tulkinnat muuttuvat eri tutkijoiden viitekehysten mukaan. (Vilka 2005, 159.)

Opinnäytetyön prosessia on pyritty selostamaan läpi koko työn. Samalla on myös mietitty työn luotettavuutta. Haastattelut tehtiin teemahaastattelun menetelmänä yksinhuoltajaisien omissa kodeissa. Haastattelupaikan haluttiin olevan haastateltaville tuttu ja helppo. Haastattelutilanteissa kahdella viidestä isästä oli myös lapsi läsnä. Opinnäytetyöntekijät toteuttivat

kaikki haastattelut itse, mikä lisää tuloksien luotettavuutta. Tunnelma haastatteluissa pyrittiin tekemään mahdollisimman luonnolliseksi ja rennoksi heti alusta lähtien taustakysymysten avulla.

Ensimmäisen haastattelun jälkeen huomattiin, että kysymykset eivät olleet riittävän avoimia, joten niitä muotoiltiin uudelleen. Loput haastattelut tehtiin samalla teemahaastattelurungolla. Isät vastasivat kysymyksiin, mutta heidän vastaukset jäivät usein hyvin lyhyiksi. Syy tähän saattoi olla kysymysten vaikeudessa tai isien omassa luonteessa. Vaikeinta haastatteluissa olikin olla johdattelematta isiä. Pohdittavaksi jääkin, olisiko kokeneempi haastattelija saanut isiltä vielä laajempia vastauksia. Kuitenkin saadut vastaukset vastasivat opinnäytetyön kysymyksiin.

Sisällön analyysi oli opinnäytetyön haastavin vaihe. Haastattelut kirjoitettiin auki sanasta sanaan. Tämän jälkeen haastatteluista haettiin vastauksia opinnäytetyökysymyksiin alleviivauksien avulla. Alleviivaukset pelkistettiin ja ryhmiteltiin. Haastatteluista analysoidessa huomioitiin sellaiset vastaukset, joista kävi ilmi, että haastateltava vastasi haastattelijoiden toivomalla tavalla. Nämä jätettiin pois analyysistä, jotta opinnäytetyö olisi mahdollisimman totuudenmukainen ja kertoisi isien omista tuntemuksista.

Opinnäytetyön teoria on kirjoitettu käyttäen luotettavia ja tarkoituksenmukaisia lähteitä. Lähdeaineistoa on haettu kirjastoista, Internetistä ja Hämeen ammattikorkeakoulun kirjaston Nelli-portaalista. Lähteiden valintaan on vaikuttanut julkaisuajankohta ja niiden saatavuus. Työssä on käytetty myös vanhempia julkaisuja, mikäli ne olivat perustietoa antavia ja aiheeseen liittyvissä tieteellisissä kirjoituksissa merkittävässä osassa. Lähteinä on käytetty monipuolisesti verkkojulkaisuja, kirjoja, tutkimuksia ja väitöskirjoja.

7.3 Opinnäytetyön eettisyys

Tutkimuksen tekijät joutuvat ratkomaan erilaisia eettisiä pulmia läpi koko tutkimusprosessin (Kylmä & Juvakka 2012, 137). Tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävä ja uskottava vain jos se on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Hyvä tieteellinen käytäntö vaatii tutkimuksen teossa muun muassa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Lisäksi tulee käyttää eettisesti sopivia tutkimusmenetelmiä ja arvostaa muiden tutkijoiden tekemiä töitä. Tutkimuksen kulku tulee myös suunnitella, raportoida ja arvioida huolellisesti sekä hankkia tutkimusta varten tarvittavat luvat. (Tutkimus eettinen neuvottelukunta 2012, 3.)

Tutkimuksessa on tärkeää myös huomioida tutkittavien suoja. Tutkijan on selvitettävä tutkittavalle tutkimuksen tarkoitus, tutkimusmenetelmä ja mahdolliset riskit. Lisäksi tutkittaville on kerrottava tutkimuksen vapaaehtoisuus ja tutkimuksen keskeyttämismahdollisuus missä vaiheessa tahansa. Huomioitavaa on tutkimuksen ja aineiston luottamuksellisuus sekä tutkittavien anonyymius. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Opinnäytetyön suurimpana haasteena oli saada sopivia isiä tiedonantajiksi. Isiä rekrytoitiin Kanta-Hämeen neuvoloiden kautta ottamalla yhteyttä en-

sin neuvoloiden esimiehiin sähköpostitse. Esimiesten kanssa tehtiin lupa- ja yhteistyösopimus, jotta haastattelut voitaisiin tehdä. Esimiehille lähetettiin myös tutkimussuunnitelma. Sopimusten jälkeen neuvoloiden terveydenhoitajille lähetettiin saatekirje (Liite 1) joko suoraan tai esimiehen kautta. Saatekirjeessä kerrottiin opinnäytetyöstä ja haastattelusta. Terveydenhoitajat ottivat yhteyttä mahdollisesti alueellaan asuviin yksinhuoltajaisiin ja kysyivät heidän halukkuutta osallistumiseen ja yhteystietojen antamiseen. Terveydenhoitajien kautta saatiin neljän yksinhuoltajaisän yhteystiedot. Isiin otettiin yhteyttä puhelimitse ja kerrottiin lisää opinnäytetyöstä sekä sovittiin haastattelut. Yksi yksinhuoltajaisä löytyi tuttavien kautta.

Ennen haastatteluja haastateltavien kanssa käytiin vielä yhdessä läpi opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja haastattelumenetelmä. Haastateltavia isiä pyydettiin lukemaan ja allekirjoittamaan suostumuslomake, jossa he ilmoittivat suostuvansa haastatteluun vapaaehtoisesti. Kerätty haastatteluaineisto käsiteltiin täysin luottamuksellisesti opinnäytetyön tekijöiden kesken. Nauhoitettu aineisto tuhottiin haastatteluiden aukikirjoittamisen jälkeen. Haastattelumateriaalista on poistettu nimet ja kaikki sellainen, mikä voisi vaarantaa osallistuneiden anonymiteetin säilymisen. Tulosten yhteydessä esitetyt lainaukset ovat myös nimettömiä. Opinnäytetyöhön osallistuneille lähetetään valmis työ.

7.4 Johtopäätökset ja jatkokehittämissuhteet

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaista on olla yksinhuoltajaisä ja millaisia kokemuksia yksinhuoltajaisillä on vanhemmuuden tukemisesta lastenneuvolassa. Vastauksista ilmeni, että yksinhuoltajaisät elävät hyvin tavallista lapsiperheen elämää eivätkä he kokeneet yksinhuoltajuutta miltään kannalta erityisen haasteelliseksi. Lähipiirin tuki oli avainasemassa etenkin arjen sujumisen kannalta ja läheisiltä saatiinkin apua niin lastenhoitamiseen kuin harrastuksiin kuljettamiseenkin. Kaikista tärkein tuki kaikille haastatelluille isille oli oma äiti. Koska isät kokivat saavansa riittävän tuen läheisiltään, he eivät juurikaan kokeneet tarvetta minkäänlaiselle vertaistuelle.

Lastenneuvolassa yksinhuoltajaisiin oli suhtauduttu alusta lähtien ennakkoluulottomasti ja tyytyväisyys lastenneuvolaan tulikin ilmi jokaisen isän vastauksista. Kaikki isät pitivät tärkeänä, että lastenneuvolasta saa tukea vanhemmuuteen, vaikkakaan he eivät sitä kokeneet mitenkään erityisemmin tarvitsevansa. Tarpeellisimmaksi he kokivat erilaiset neuvot ja vinkit esimerkiksi lasten ikä- ja kehityskausiin liittyen. Vaikka neuvolaan oltiin kaikin puolin tyytyväisiä, isät eivät kuitenkaan pitäneet neuvolaan ensisijaisena yhteydenottotahona tilanteissa, joissa jokin lapsen liittyvä asia mietitytti.

Opinnäytetyössä saatiin vastauksia asetettuihin opinnäytetyön kysymyksiin ja tavoitteet saavutettiin. Saatuja opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää lastenneuvolatyön kehittämisessä ja yhtenä konkreettisena toimenpide-ehdotuksena voidaan esittää kutsujen lähettämistä neuvolan ikävuositarkastuksiin. Yksinhuoltajan vauhdikkaan arjen keskellä ei ole tava-

tonta unohtaa tarkastuksia, etenkin jos perheessä on useita eri-ikäisiä lapsia. Lisäksi voitaisiin pohtia kuinka lastenneuvolastasaataisiin myös isille luontevampi yhteydenottotaho erilaisissa lapsiin liittyvissä tilanteissa.

Vaikka haastatellut isät eivät tuoneet ilmi suurta halukkuutta osallistua vertaisryhmiin, voisi olla silti mielenkiintoista kokeilla, saisiko yksinhuoltajaisät joskus järjestettyä niin sanotusti saman pöydän ääreen. Kukaan haastatelluista isistä ei tuntenut muita samassa tilanteessa olevia miehiä, joten joku yksittäinen pienimuotoinenkin kokoontuminen voisi saada aikaan samassa tilanteessa olevien isien verkostoitumista keskenään. Tapaamista voisi yrittää järjestää esimerkiksi lastenneuvolan tiloissa ja ohjelmassa voisi olla muun muassa tietoiskuja lasten kehityskausista ja rajojen asettamisesta.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi toteutui onnistuneesti ja suunnitelmien mukaisesti. Tekijöilleen opinnäytetyöprosessi opetti pitkäjänteistä ja tavoitteellista työskentelyä sekä antoi hyödyllistä käytännön kokemusta tutkimustyön perusteista. Samalla työskentelytuki ammatillista kasvua ja vahvisti terveydenhoitajuutta. Haastattelut isien kotona olivat verrattavissa terveydenhoitajan tekemiin kotikäynteihin, jotka ovat tärkeä osa terveydenhoitajan työtä ja vanhemmuuden tukemista.

LÄHTEET

- Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) 2007. Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Broberg, M. & Tähtinen, J. 2009. Perheen toimivuus ja vanhemmuus yksinhuoltajaperheissä. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, 154–169.
- Eerola, P. 2006. Isyys liikkeessä. Tutkimus nuorista miehistä, isyydestä ja muutoksesta. Tampereen yliopisto. Aikuiskasvatus. Kasvatustieteiden laitos. Pro-gradu. Viitattu 25.10.2012. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03583.pdf>
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. 2009. Yksinhuoltajien asema suomalaisessa hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, 9–18.
- Halme, N. 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo – Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. Tampereen yliopisto, hoitotieteellinen laitos. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 14.2.2013. www.thl.fi/thl-client/pdfs/6e0e50cf-1e85-4a5c-8a32-530ff3a8c7f5
- Haataja, A. 2009. Kuka on yksinhuoltaja? Yksinhuoltajien määrä ja profiili eri aineistojen valossa. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, 46–62.
- Hakovirta, M. 2006. Yksinhuoltajaaiteiden työllisyys, toimeentulo ja työmarkkinavalinnat. Väestöliitto. Julkaisusarja D45/2006. Viitattu 23.2.2012. http://www.uta.fi/laitokset/sostut/tutkimus/labournet/pdf/Yksinhuoltajaaiteiden_tyoeffisyys_Hakovirta.pdf
- Hakulinen-Viitanen, T. & Pelkonen, M. 2009. Lastenneuvola lapsen ja perheen terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. 152–161. Viitattu 6.6.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f>
- Hellström, M. 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Helsinki: WS-Bookwell Oy

Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta - Käyttäjän opas. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. painos. Hämeenlinna: Karisto.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus

Isyyslaki nro 700/1975. 5.9.1975. Viitattu 18.10.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750700>

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Bookwell Oy

Kansanterveyslaki nro 66/1972. 28.1.1972. Viitattu 5.6.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1972/19720066>

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Stakes. Raportteja 281. Viitattu 27.9.2012. <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R281-2004-VERKKO.pdf>

Kela. 2013. Uusi isyysvapaa 1.1.2013 alkaen. Viitattu 13.2.2013.
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/181212133035HL?OpenDocument>

Krok, S. 2009. Hyviä äitejä ja arjen pärjääjiä. Yksinhuoltajia marginaalissa. Tampereen yliopisto, sosiaalityön tutkimuksen laitos. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 23.2.2012. <http://tampub.uta.fi/handle/10024/59337>

Kröger, T. 2009. Yksinhuoltajuus ja isyys: outo yhdistelmä? Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Väestöliitto, 170–185.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2012. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta nro 361/1983. 8.4.1983. Viitattu 24.10.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

Lammi-Taskula, J. & Varsa, H. 2001. Vanhemmuuden aika. Vanhemmuuden tukemisen käytännöt ja haasteet osana neuvoloiden ja päiväkotien työtä. Stakes. Aiheita-monistesarja 7/2001. Helsinki: Stakes.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. n.d. Vanhemmuus ja kasvatustavat. Viitattu 17.10.2012.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatustavat/

Mykkänen, J. & Aalto, I. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset – raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. 2010. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisusarja nro 34. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu 25.10.2012.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Ojanen, P. 2011. Sosiaalisen tuen yhteys strukturoidulla päiväkirjalla mitattuihin tunteisiin. Tampereen yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 19.03.2013.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu05323.pdf>

Parke, R. 1996. *Fatherhood*. London: Harvard University.

Rantalaiho, M. 2009. Suomalainen yksinhuoltajuus ja yhteiskunnan muutos. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.) *Yksinhuoltajuus Suomessa*. Helsinki: Väestöliitto, 19–45.

Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. *Perhe ja vanhemmuus – Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Santala, L. 2009. Miten vanhemmat järjestävät lapsen huollon eron jälkeen? Teoksessa Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. (toim.) *Yksinhuoltajuus Suomessa*. Helsinki: Väestöliitto, 136–153.

Sinkkonen, J. 1998. *Yhdessä isän kanssa*. Helsinki: WSOY

Sosiaali- ja terveysministeriö. Oppaita 2004:14. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Viitattu 6.6.2012.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3578.pdf&title=Lastenneuvola_lapsiperheiden_tukena_fi.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2003. Perhepoliittinen strategia. Linjauksia ja taustoja perhepolitiikan kehittämiseen. Viitattu 15.10.2012.
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/tao/julkaisut/pepo/perhestrategia.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö. *Selvityksiä 2008:37*. Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Työryhmän muistio. Viitattu 6.6.2012.
<http://pre20090115.stm.fi/aa1221728351442/passthru.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö. *Selvityksiä 2008:24*. Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa. Viitattu 14.02.2013.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-

3639.pdf&title=Isat_ja_isyyden_tukeminen_aitiys__ja_lastenneuvoloissa_fi.pdf

Sosiaaliportti. 2012. Lastenvalvojan tehtävät. Viitattu 27.02.2013.
<http://www.sosiaaliportti.fi/Page/cd8c1ad8-eb9f-4bbd-acb7-47795a66c188.aspx>

Suomalainen lapsi. 2007. Helsinki: Tilastokeskus & Stakes

Terveydenhuoltolaki nro 1326/2010. 30.12.2010. Viitattu 5.6.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Kasvun kumppanit. Viitattu 6.6.2012.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/neuvolat/lastenneuvola

Tilastokeskus. 2011. Lapsiperheet tyypeittäin 1950-2011. Viitattu.5.2.2013.
http://www.stat.fi/til/perh/2011/perh_2011_2012-05-25_tau_003_fi.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki : Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki : Tammi.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta nro 338/2011. 6.4.2011. Viitattu 6.6.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 16.3.2013.
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/htk_ohje_verkko14112012.pdf

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä.n.d. Viitattu 23.10.2012
http://www.vslk.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=12

Vilén M., Vihunen R., Vartiainen J., Sivén T., Neuvonen S. & Kurvinen A. 2006. Lapsuus, erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

Viljamaa, M. 2003. Neuvola tänään ja huomenna – Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 25.10.2012.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13356/9513914275.pdf?sequence=1>

Vilikka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

PYYNTÖ LASTENNEUVOLAN TERVEYDENHOITAJILLE

Hei,

Olemme terveydenhoitajaopiskelijoita Hämeen ammattikorkeakoulusta ja selvitämme opinnäytetyössämme yksinhuoltajaisien kokemuksia vanhemmuuden tukemisesta lastenneuvolassa. Yksinhuoltajaisiksi määrittelemme opinnäytetyössämme isät, jotka ovat arjessa lastensa lähivanhempia eli lapset asuvat isänsä luona. Juridisella huoltomuodolla ei siten ole väliä. Tarkoituksenamme on haastatella yksinhuoltajaisia ja hakea vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia kokemuksia yksinhuoltajaisilla on vanhemmuuden tukemisesta lastenneuvolassa?
2. Miten yksinhuoltajaisät kehittäisivät vanhemmuuden tukemista lastenneuvolassa?

Haastattelut toteutetaan joko yksilö- tai ryhmähaastatteluina riippuen haastateltavien määrästä. Osallistumisen pyrimme tekemään isille mahdollisimman vaivattomaksi. Haastattelut nauhoitetaan ja nauhoituksia käytetään tutkimusaineistona. Haastatteluajankohdasta ja -paikasta sovimme haastateltavien kanssa myöhemmin, mutta pyrimme saamaan aineiston kaasaan helmikuun aikana. Opinnäytetyöhömmme osallistuminen on vapaaehtoista ja sen voi halutessaan keskeyttää. Haastattelumateriaali on täysin luottamuksellista ja haastateltavat pysyvät anonyymeinä.

Jos sinulla on tiedossasi opinnäytetyöhömmme soveltuvia henkilöitä, pyydämme heidän yhteistietonsa puhelimitse tai sähköpostitse **25.1.2013 mennessä**, saatuanne siihen luvan. Tarvittaessa vastaamme mielellämme kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Iina Hulkkonen
iina.hulkkonen@student.hamk.fi

Maria Valo
maria.valo@student.hamk.fi

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Taustatietoja:

- Kuinka kauan olet ollut yksinhuoltajana?
- Minkälainen juridinen huoltajuusmuoto sinulla on?
- Minkä ikäisiä lapsesi ovat?

Yksinhuoltajuus:

- Minkälaista on olla yksinhuoltajaisä?
  - Mikä on helppoa/haastavaa?
- Millaista on yksinhuoltajaisän arki?

Vanhemmuuden käsitteen avaamista roolikartan avulla:

- Onko vanhemmuuden roolikartta tuttu neuvolasta? (Näytetään kuvaa)
- Kuvastaako roolikartta omaa vanhemmuuttasi?
- Tuntuuko jokin osa-alue vaikeammalta toteuttaa käytännössä?
- Onko vaikeuksia yhdistää näitä kaikkia osa-alueita vanhemmuuteen?
- Koetko roolikartan selkeyttävän vanhemmuuden käsitettä?

Vanhemmuuden tukeminen lastenneuvolassa:

- Millä tavoin sinut on yksinhuoltajaisänä vastaanotettu lastenneuvolassa?
- Miten tärkeänä pidät, että lastenneuvolasta saa tukea vanhemmuuteen?
- Minkälainen tukiverkosto sinulla on? (isovanhemmat, tuttavat, ystäviä)
- Millaista tukea olet saanut neuvolasta vanhemmuuteesi?

Sosiaalisen tuen osa-alueet:

- Millaisissa asioissa olet lähestynyt neuvolan terveydenhoitajaa (vanhemmuuteen liittyvissä tai muissa mieltä painavissa asioissa)
  - Koetko sen helpoksi?
  - Millaisia ominaisuuksia terveydenhoitajalla sinun mielestä pitäisi olla?
- Millaisia käytännön ohjeita olet saanut lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä? (lapsen kehitysvaiheet, tahtoikä, uniongelmat, ruokavalio)
- Minkälaista tietoa neuvolasta on annettu muista tahoista, joista voi saada tarvittaessa tukea ja käytännön apua? (Esim. perhetyöntekijä, Vaahteranmäki, perheneuvola)
- Koetko vertaistuen tärkeäksi? (Ryhmäneuvola, MLL-vertaisryhmät, isäryhmä, nettisivut (Miessakit, MLL))
- Oletko saanut vertaistukea neuvolasta?
  - Minkälaista vertaistukea olet saanut?
  - Olisitko kiinnostunut osallistumaan neuvolan järjestämään vertaisryhmään? (esimerkiksi isäryhmä)
- Minkälaisia toiveita/kehittämisehdotuksia sinulla olisi neuvolan tarjoaman tuen suhteen?